

William Shakespeare

SOK HÚHÓ SEMMIÉRT
(Much Ado about Nothing)

Fordította: Mészöly Dezső

Európa Könyvkiadó

SZEMÉLYEK

DON PEDRO, Aragónia hercege
DON JUAN, a herceg fattyú öccse
CLAUDIO, ifjú firenzei gróf
BENEDETTO, padovai nemes ifjú
LEONATO, Messina kormányzója
ANTONIO, a bátyja, öreg ember
BALTAZÁR, énekes Don Pedro szolgálatában
BORACCHIO, CORRADO Don Juan emberei
EGY KÖVET
FERENC BARÁT
LASPONYA, polgárőr
FURKÓ, kisbíró
ELSŐ ŐR
MÁSODIK ŐR
JEGYZŐ
EGY FIÚ
EGY ÚR
HERO, Leonato leánya
BEATRICE, Leonato unokahúga
MARGARÉTA, URSULA Hero kísérő hölgyei
Antonio fia, muzsikusok, örök, szolgák

Szín : Messina

ELSŐ FELVONÁS

1. szín

Leonata háza előtt.
Jön Leonato, Messina kormányzója, Hero, a leánya
és Beatrice, az unokahúga - egy követtel

LEONATO

Úgy értesültem a levélből, hogy Don Pedro,
Aragónia hercege, ma este Messinába érkezik!

KÖVET

Már közel járhat. Három mérföldnyire se volt
innen, mikor előreküldött.

LEONATO

Hány nemeszt vesztettetek a csatában?

KÖVET

Alig valakit. Nevezetes személyt, senkit.

LEONATO

Kétszeres a diadal, ha a vezér ép sereggel tér
meg. Úgy látom, Don Pedro igen kitüntetett
egy firenzei ifjút, bizonyos Claudiót.

KÖVET

Igen kitüntette, mert igen rászolgált. Derekkabul
vitézkedett, mint zsenge kora ígérte:
bárány képében oroszlánként küzdött. Úgy
túltett ő minden reményen, hogy énnekem
semmi reményem túltenni rajta szavaimmal.

LEONATO

Él itt egy nagybátyja Messinában: az megőrül
ám majd ezen!

KÖVET

Már vittem neki jelentést. Olyan túlcsorduló
öröm tört ki belőle, hogy csupa szerénységből
is illett néhány keserűbb cseppet vegyítenie
hozzá.

LEONATO

Könnye hullott?

KÖVET

Mint a zápor!

LEONATO

Kedves előttem a túláradó kedvesség. Nincs
tisztább a könnyek mosta arcnál. Mennyivel
jobb, aki örömeben könnyet ejt, mint aki
örvend a más könnyén!

BEATRICE

Mondd, kérlek, signor Handabanda is
megjött a háborúból?. . vagy nem?

KÖVET

Senkit sem ismerek ezen a néven, hölgyem.
Efféle nem is akadt a seregben.

LEONATO

Ki után kérdezősködsz, húgom?

HERO

Kuzinom a padovai úrra gondol, signor
Benedettóra.

KÖVET

Á! Ő megjött, és vidámabb, mint valaha.

BEATRICE

Kiíratta itt Messinában, hogy kihívja Cupidót

galamblövő versenyre. Bátyám udvari bolondja elolvasta a kihívást, és válaszolt neki Cupido nevében, hogy vállalja a versenyt, mert ő bizony telibe találja a tubicáját. - Mondd csak, hány embert ölt és evett meg Benedetto ebben a háborúban?... No, hányat ölt meg? Mert én megígértem neki, hogy ahányat csak megöl, azt én mind megeszem.

LEONATO

Esküszöm, húgom, jól fölmagasztalod ezt a signor Benedettót! De majd megkapod a magadét te is tőle, semmi kétség!

KÖVET

Jó szolgálatot tett ő ebben a háborúban, kisasszonyom.

BEATRICE

Nyilván kezdett áporodni az élelem, s ő segített fölfalni. Rettenthetetlen hústrancsírozó: feneketlen a bendője.

KÖVET

De férfi is a talpán, kisasszonyom.

BEATRICE

Ha csak a talpán férfi, akkor a kisasszonyokkal nem sokra megy. Hát a lovagokkal elbánik-e ez a talpas?

KÖVET

Lovagokkal lovagias, emberekkel emberséges. Ő maga a tömény erény.

BEATRICE

Az ám, ha a tömés - erény. De legalább volna kemény... Jó, jó, mind halandók vagyunk.

LEONATO

Félre ne értsd húgomat, vitéz. Afféle tréfás háborúsdi folyik közte még signor Benedetto közt. Ahányszor csak találkoznak, kezdődik a sziporkapárbaj.

BEATRICE

De jaj neki, mert mindig rajtaveszt. Múltkor is, hogy összezsaptunk, öt petárdája közül négy csütörtököt mondott, úgyhogy szegény fejének csak egy maradt. Ha az az egy még fellobban, kapva-kapjon rajta, mert különben ő sem lesz nagyobb lángelme a lovánál. Egyéb sütnivalója sem maradt azon az egy szem petárdáján kívül. - Ki most a cimborája? Havonta köt új örök barátságot.

KÖVET

Lehetséges volna?...

BEATRICE

De mennyire! Annyit ér az eskü nála, mint egy kalap: a divat szerint változtatja.

KÖVET

Úgy látom, kisasszonyom, hogy ez a nemesúr
nem szerepel a táncrendeden.

BEATRICE

Tűzre is vetném azt, ha szerepelne rajta! De
mondd, ki a barátja? Nem akadt valami kalandor
fickó útitársnak, hogy vele együtt menjen
a pokolba?

KÖVET

Legtöbbször a nemes Claudióval tart.

BEATRICE

Úristen! még ráragad, mint valami kórság!
Mert ragadósabb ő, mint a pestis. S aki
megkapja, az belébolondul. Isten óvja a nemes
Claudiót! Ha egyszer ráragad Benedetto, ezer
forintjába kerül, míg kikúráltatja magát.

KÖVET

Rajta leszek, hogy magamra ne haragítsalak,
hölgyem!

BEATRICE

Jól teszed, barátom.

LEONATO

Te ugyan nem bolondulsz belé, húgom!

BEATRICE

Nem én, míg kánikula nem lesz januárban.

KÖVET

Don Pedro közeleg!

Jön Don Pedro, Claudio, Benedetto, Baltazár
és Don Juan, a fattyú

DON PEDRO

Jó signor Leonato, így fogadod a gondot?
Mindenki a világon kerülni igyekszik a
költiséget, te pedig elébe jössz!

LEONATO

Tefenséged képében nem a gond látogat el
házunkba. Mert mikor a gond távozik, öröm
marad a nyomában. De ha majd tefenséged
válik meg tőlünk, bánat köszönt be, és az
öröm vonul el.

DON PEDRO

Túlontúl készségesen veszi magára terhét
tekegyelmed. - Leányod, ha nem tévedek?

LEONATO

Anyja kitartóan mondogatta, hogy az.

BENEDETTO

Kételkedtél benne, uram, hogy rákérdeztél?

LEONATO

Nem, signor Benedetto - mert tekegyelmed
akkoriban még gyermek volt.

DON PEDRO

Ezt megkaptad, Benedetto. Ebből sejthetjük,
mire vitted embernyi ember korodban. Meg
kell adni: apja lánya a kisasszony! Örülj neki,
kisasszonyom: derék apára ütöttél!

BENEDETTO

Ha signor Leonato az apja, akkor - akárhogy
üt is rá - nem cserélne vele fejet egész
Messináért sem!

BEATRICE

Csodálom, hogy még most is jár a szád, signor
Benedetto, mikor senki sem figyel rád.

BENEDETTO

Ni csak, a megtestesült utálat - szoknyában!
Hát kegyed még él?

BEATRICE

Elhunyhathat-e az utálat, mikor olyan tápot kap,
mint signor Benedetto? Hisz maga az imádat
is utálatba fordul át uraságod bűvkörében!

BENEDETTO

Úgy látszik, az imádat köpönyegforgató. De
annyi bizonyos, hogy - kegyedet kivéve -
minden hölgy szeret. Kívánnám, bár volna a
mellemben kő szív helyett hó szív - mert, sza-
vamra, engem egy se érdekel.

BEATRICE

Jó szerencse ez a nőkre, mert különben
folyton nyaggatná őket egy veszett nőbolond.
Hála Istennek - és hideg véremnek -, ebben
történetesen megegyezünk. Ha varjút ugat
meg a kutyám, azt is szívesebben hallgatom,
mint azt, ha férfi szerelmet vall.

BENEDETTO

Isten tartsa meg kegyedet ebben a hajlandóságában,
mert így legalább egyik-másik úrfi
megmenekül az összekarmolt orca végzetétől.

BEATRICE

A karmolás se csúfíthatná már tovább orcájukat,
feltéve, hogy uraságodhoz hasonlítanak.

BENEDETTO

Kiválóan taníthatnád nyelvelni a papagájt.

BEATRICE

Többet ér egy madár az én nyelvemmel, mint
egy barom a tiéddel.

BENEDETTO

Bár a paripám volna olyan szilaj és oly kitartó,
mint a nyelved ! No, Isten hírével - én végeztem.

BEATRICE

Farol a paripád - mindig ez a vége. Ismerlek
én régről!

DON PEDRO

Ez a summája, signor Leonato! (Megfordul)
Signor Claudio - és signor Benedetto! Drága barátom, Leonato, mindnyájunkat szívesen lát! Mondom neki, hogy legalább egy hónapig itt állomásozunk. Erre ő azért imádkozik, bár tartana itt bennünket valami véletlen eset még tovább! S esküdni mernék, nem színből: szívből könnyörög.

LEONATO

S ha megesküszöl rá: nem terhel hamis eskü.
(Don Juanhoz) Isten hozott téged is, uram;
most, hogy megbékültél bátyáddal, a herceggel
- köszöntlek teljes tisztelettel!

DON JUAN

Köszönöm. Nem vagyok a szavak embere, de köszönöm.

LEONATO

Erre parancsoljon fenséged.

DON PEDRO

Kezed, Leonato! Együtt menjünk!

Mind el, kivéve Benedettót és Claudiót

CLAUDIO

Benedetto! Figyelted signor Leonato lányát?

BENEDETTO

Nem figyeltem, de láttam.

CLAUDIO

Hát nem illedelmes kisasszony?

BENEDETTO

Az együgyű, jámbor véleményem tudakolod -
mint afféle tisztességtudó férfiú - vagy azt
akarod, hogy szokásom szerint beszéljek, mint
esküdt nőgyűlölő?

CLAUDIO

Nem! Azt akarom, hogy komolyan mondd
meg a véleményedet.

BENEDETTO

Nos... szavamra... a magasztos bókra
alacsony, a ragyogó bókra sötét, a hatalmas
bókra kicsike. Annyit azért meg kell adni, hogy
ha másmilyen volna, mint amilyen, egy csöppet
se volna tetszetős, de mivel olyan, amilyen:
úgy tetszik, nem tetszik.

CLAUDIO

Azt hiszed, tréfálok, Kérlek, mondd meg
komolyan, hogy milyennek tartod.

BENEDETTO

Meg akarod venni, hogy így firtatod, mire
tartják?

CLAUDIO

Hát meg lehet venni ilyen drága gyöngyöt
- akár az egész nagyvilágért?

BENEDETTO

Meg hát - a tokjával együtt, hogy legyen mibe dugni. De komolyan beszélsz, vagy csak úgy locsogsz, mint amikor a bolond zagyvál, hogy Cupido kocavadász, s Vulcanus az ácsok gyöngye... Halljam, milyen kulcsra jár az eszed tokja!

CLAUDIO

Ő a legédesebb kisasszony, aki valaha is a szemem elé került!

BENEDETTO

Nekem se kell hozzá még pápaszem, de semmi különöset se látok rajta. Ott a másik, a kuzinja... ha az nem volna olyan veszett, annyival kívánatosabb volna nála, mint május elseje december végénél! De remélem, nem akarsz nősülésre adni a fejed... vagy igen?

CLAUDIO

Ha nőtlenséget fogadtam volna, akkor sem állnék jól magamért, mihelyt Herót kaphatnám feleségül !

BENEDETTO

Hát ennyire vagyunk? Hát nem marad már egyetlen sipka alatt se fölszarvazatlan férfihomlok? És sose találkozom többet hatvanéves legényemberrel? Hát csak rajta, ha mindenáron igába akarsz hajtani a nyakad: viseld el a súlyát, és sóhajtozz vasárnaponként.

Don Pedro ismét a kertbe lép

Ni, Don Pedro keres megint!

DON PEDRO

Hát titeket miféle titok tartott itt, hogy nem jöttetek Leonatóhoz?

BENEDETTO

Bár kényszeríthetnél, fenség, hogy feleljek!

DON PEDRO

Hűségesküdre - megparancsolom!

BENEDETTO

Hallod ezt, Claudio gróf? Tudok én titkot tartani, mint a néma, elhiheted... De ha a hűségesküm forog kockán, hallod, a hűségesküm...
- Hát szerelmes a fiú! Hogy ki a szerelme, azt kérde, fenség? Lásd milyen kurta a válasz!
Leonato kurta lánya: Hero.

CLAUDIO

Ha úgy van, ki is mondom kereken.

BENEDETTO

Kereken ám, mint a mesemondók, hogy:
"Hol volt, hol nem volt, volt egyszer valaha
valahol" - de Isten ments, hogy úgy legyen!

CLAUDIO

Ha a tüzem nem szalmaláng: Isten ments,
hogy másképp legyen!

DON PEDRO

Ámen, ha szereted, mert igazán szeretni való
kisasszony.

CLAUDIO

Fenség, csak azért mondod, hogy szóra bírj.

DON PEDRO

Szavamra: őszintén.

CLAUDIO

Hitemre: én szintén őszintén szóltam.

BENEDETTO

Ő szintén s én szintén őszintén - mindkét
hitemre és szavamra !

CLAUDIO

Hogy szeretem, érzem.

DON PEDRO

Hogy szeretnivaló, tudom.

BENEDETTO

Én meg se nem érzem, se nem tudom, hogy
szeretnivaló - de ez oly mély hitem, hogy a
tűz se olvaszthatja ki belőlem: vallom a
máglyán is!

DON PEDRO

Mindig nyakas eretnek voltál: szépségtagadó!

CLAUDIO

És csak megátalkodott nyakasságának köszönheti,
hogy sohasem esett ki szerepéből.

BENEDETTO

Hogy egy nőben megfogantam - köszönöm
neki; hogy fölnevelt - azt is alázatosan
köszönöm; de hogy nem óhajtok holmi
csecsebecséket srófoltatni a homlokomra, s nem
vagyok hajlandó láthatatlan szarvacskákat viselni
- ezt minden nő meg fogja bocsátani nekem. Mivel
egy nőt nem akarok megsérteni azzal, hogy kételkedem
benne, megkívánom, hogy valamennyi iránt
bizalmatlan lehessen. Összegezem - s leszegezem:
legényember maradok.

DON PEDRO

Nem halok meg, míg nem látalak sápadozni a
szerelemtől!

BENEDETTO

Méregtől, kórságtól, éhségtől bármikor, fenség,
de szerelemtől soha! Ha rajtakapsz, hogy
több vért vesztek szerelemben, mint amennyit
pótolok itallal: szúrd ki a szemem egy

balladaköltő pennájával, s akassz ki cégérnek
a vak Cupido helyett a kupi kapujára!

DON PEDRO

Jó, de ha egyszer ezt a fogadalmad megszeged:
az lesz ám csak intő példa!

BENEDETTO

Ha úgy esnék: akasszatok ki, mint a zsákba
dugott macskát, lőjetekek rám célba, s aki
eltalál, azt üssétekek lovaggá és mesterlövészé!

DON PEDRO

Idő kell hozzá. Ahogy a költő mondja: "Idő
kell, hogy a bika hámba törjön."

BENEDETTO

A bika tán igen - de hogy a józan Benedetto...
Hát ha az egyszer fölveszi a jármot, akkor
csavarjátok ki a bika szarvát, és srófoljátok
az én homlokomra! Aztán akár pingáljátok meg
a képeket, s írjátok rá olyan nagy betűkkel,
mint a hirdetőtáblára, csak épp nem azt, hogy:
"Itt jó hátszló bérelhető", hanem azt, hogy:
"Itt látható Benedetto mint házaseker!"

CLAUDIO

Ha így fordul: szarvasmarha leszel!

DON PEDRO

Az ám: ha Cupido el nem lőtte minden nyilat
Velencében, megreszkettet még téged is!

BENEDETTO

De akkor abba a föld is belereszket!

DON PEDRO

No, no, ami késik, nem múlik! De addig is, jó
signor Benedetto, keresd föl Leonatót,
mond nekik, hogy ajánlom magamat jóindulatába,
s ott leszek a vacsoráján, mert tudom, milyen
nagy készülettel vár.

BENEDETTO

Van annyi eszem, hogy vállaljam a követséget,
ajánlom hát fenségedet...

CLAUDIO

..."Isten oltalmába! Kelt saját házában -
ha ugyan van háza..."

DON PEDRO

..."Bolondok ünnepeén, Szent Iván napján
- szerető barátod: Benedetto."

BENEDETTO

Ne, ne, csak ne csúfolódjatok! Se füle, se
farka az ilyen beszédnek! Nem ártana magatokba
szállni, mielőtt ilyen szedett-vedett tréfákkal
álltok elő! Megyek innen! (Távozik)

CLAUDIO

Fenség - nagy jót tehetnél most velem.

DON PEDRO

Jóindulatunk éberem figyel:
Nehéz leckét is eltűr, hogy megértse,
Mi módon szolgálhatná javadat.

CLAUDIO

Fenség - van Leonatónak fia?

DON PEDRO

Csak lánya: Hero. Ő az örökös.
Szereted őt, Claudio?

CLAUDIO

Uram,

Nem régen még, a hadjárat előtt,
Katona módra vettem csak szemügyre:
Tetszett; de más, keményebb próba várt,
S így szerelemmé nem virult a hajlam.
De most, hogy visszatértem, itt belül,
A harci gondok megürült helyén
Halk és finom vágyak zsibonganak,
S azt súgják mind, hogy szép a zsenge Hero,
S azt, hogy - szerettem már a harc előtt is!

DON PEDRO

Mindjárt úgy ömlengsz, mint a sok szerelmes,
Fülünk gyötörve egy kötetnyi szóval!
Ha szereted a szép lányt: udvarold!
Szót értek majd vele, s apjával is:
Tiéd lesz Hero! Vagy nem azt akartad,
Mikor cifrázni kezdted a beszédet?

CLAUDIO

Mily könnyen segít szerelmes bajon,
Ki már jelekből is felismeri!
Féltem, hogy vágyam mohónak találod,
Azért nyújtottam úgy a vallomást.

DON PEDRO

Mért nyúljon a híd tovább, mint a túlpart?
Segélyre legtisztább jogcím: a szükség.
Az illik, ami használ. Vágy emészt?
Nos, akkor én bajodra szerzek írt!
Tudom, hogy itt ma éjjel maszkabál lesz.
Én majd jelmezben téged játszalak,
S a szép Herónak, mint Claudio,
Nagy lendülettel kiöntöm szívem:
Szerelmes szavak szilaj rohamával
Rabommá teszem hallgató fülét!
Aztán beszélek majd apjával is,
S a vége az lesz, hogy - tiéd a lány.
Most melegében lássunk is neki!

Távoznak

2. szín

Terem Leonato házában.
Jön, kétfelől, Leonato és bátyja, Antonio

LEONATO

Csakhogy látlak, testvér! Hol a fiad, az én kedves öcsém? Ő szerezte ezeket a muzsikusokat?

ANTONIO

Ő hát, s milyen gonddal! De öcsém, olyan újságot tudok, hogy nem is álmodod!

LEONATO

Jó újság?

ANTONIO

Majd elvállik, milyen pecsétet üt rá a holnap; de a borítékja mutatós: így kívülről igazán jól fest. Egy emberem kihallgatta a kertben, a sűrű fasorban a herceget meg Claudio grófot. A herceg megvallotta Claudiónak, hogy szereti húgocskámat - a lányodat -, s arra készül, hogy ezt még ma este meg is súgja neki tánc közben... És ha a lány hajlik felé, akkor azon melegében szót ért veled.

LEONATO

Értelmes fickó mondta ezt?

ANTONIO

Szemfüles a fickó. Ide hívatom: faggasd ki magad.

LEONATO

Nem, nem. Tekintsük álomnak, míg be nem teljesül. De lányomnak megüzenem a dolgot, hogy fölkészüljön a válaszra, ha úgy fordul. Menj és mondd el neki!

Antonio távozik, jön fia muzsikusokkal

Atyámfia, tudjátok a dolgotokat! - Ó, megbocsáss, barátom; jöjj velem: ügyességedre szükségem lehet. - Csak rajta, öcsém, sürget az idő!

Távoznak

3. szín

Leonato házában, a galérián.
Jön Don Juan és Corrado

CORRADO

Mi ütött beléd, uram? Mért vagy olyan

mérhetetlenül komor?

DUN JUAN

Mérhetetlen, mennyi okom van rá, azért vagyok határtalanul komor.

CORRADO

Hallgass, uram, a józan észre.

DON JUAN

S ha arra hallgatok, mi jót hoz?

CORRADO

Ha nem is mindjárt gyógyulást, de legalább türelmet.

DON JUAN

Csodálom, hogy gyilkos mérget erkölcsi prédikációval akarsz kihajtani, hiszen magad is Saturnus rossz csillaga alatt születted. Én nem tudok komédiázni. Ha bajom van, komor vagyok: senki fia tréfáján nem mosolygok. Ha éhes vagyok, eszem, nem várok a többiekre. Ha álmos vagyok, alszom, nem törődöm a más dolgával. S akkor nevetek, ha kedvem tartja, nem majmolom senki vidámságát.

CORRADO

Igen, de kár úgy elárulni mindezt, míg nem vagy minden őrszemtől szabad. Hisz bátyád ellen fölkelteél minap, s nemrég fogadott kegyelmébe vissza. Gyökeret újra itt csak úgy ereszthetsz, ha magad árasztod a napsütést. S fontos, hogy jól válaszd meg idejét tulajdon aratásodnak, signor.

DON JUAN

Inkább legyek ragya a lombon, mint rózsa az ő kegyelmében! Jobban esik nekem, ha mindenki utál, mintha tettetéssel kell kicsalnom bárki szeretetét. Nem mondható, hogy hízelgő jó ember volnék, de azt senki sem tagadhatja, hogy őszinte gazember vagyok. Szájkosárral tisztelnek meg, és kolonccal engednek szabadon!... Hát én elhatároztam, hogy nem énekelek a kalickámban! Ha kinyitnám a szám, harapnék. Ha szabad volnék: élném világom. De egyelőre hadd legyek, aki vagyok: ne akarj engem kifordítani!

CORRADO

S mérgednek semmi hasznát nem veszed?

DON JUAN

Csak annak veszem hasznát; egyebem sincs.

Boracchio jön a galérián

Mi hír, Boracchio?

BORACCHIO

Amonnan jövök, a nagy vacsoráról. Leonato
felségesen vendégeli bátyádat, a herceg urat.
Még valami házassági tervről is hallottam!

DON JUAN

Nem lehetne a körül valami hálót szőni?
Melyik bolond akarja fölláldozni a nyugalját?

BORACCHIO

Nem más, mint a bátyád jobb keze.

DON JUAN

Kicsoda? A nagyszerű Claudio?

BORACCHIO

Ő bizony.

DON JUAN

Az aztán a legény a gáton! S ki a lány?
Kin akadt meg a szeme?

BORACCHIO

Szavamra, Herón, Leonato leányán s
örökösén!

DON JUAN

Jól fejlett márciusi jérce! S hogy
szagoltad ezt ki?

BORACCHIO

Rám bízták az illatfüstölést. Hát ahogy egy
fülledt szobát kezdek illatosítani, egyszer csak
jön ám a herceg Claudióval karonfogva s nagy
komolyan beszélgetve. Besurrantam a kárpit
mögé, s hallottam, amint megegyeznek, hogy
a herceg megkéri magának Herót, s ha megkapja,
átadja Claudió grófnak.

DON JUAN

Gyerünk, gyerünk oda! Hátha ott jóllakathatom
a rossz kedvemet? Ez a fölkapaszkodott
ifjonc az én bukásom árán diadalmaskodik.
Ha gáncsot vethetek neki akármiben, az
nekem csupa öröm. Bízhatom a segítségetekben?

CORRADO

Mindhalálíg, uram!

DON JUAN

Gyerünk arra a nagy lakomára! Annál inkább
vigadnak, mert fölém kerekedtek. Bár a
szakács az én hívem volna! Nos, megyünk,
megnézzük, mit tehetünk.

BORACCHIO

Veled tartunk, uram!

Távoznak

MÁSODIK FELVONÁS

1. szín

Leonato házában.

Leonato, Antonio, Hero, Beatrice, Margaréta,
Ursula és mások jönnek

LEONATO

Don Juan nem volt itt a vacsorán?

ANTONIO

Nem láttam.

BEATRICE

Micsoda savanyú képe van annak az úrnak!
Ha ránézek, még egy óra múlva is ég tőle a
gyomrom.

HERO

Roppant fanyar természet.

BEATRICE

Az volna remek férfi, aki félúton állna meg
közte és Benedetto között. Az egyik olyan,
mint a faszent: meg se mukkan. A másik meg
folyton csörög, mint a bábaszarka.

LEONATO

Akkor hát Benedetto fele nyelvét Don Juan
szájába - és Don Juan fele fanyarságát
Benedetto képére!

BEATRICE

De legyen hozzá jó combja és jó lába is,
bátyám - s a zacskójában pénz elég! Ilyen férfi
bármelyik nő fejét eltekeri - feltéve, hogy ért
a tekeréshez.

LEONATO

Hitemre, húgom, sohasem kapsz férjet, ha
ilyen éles marad a nyelved.

ANTONIO

Meg kell adni, igen hamis!

BEATRICE

"Igen hamis" - ez több, mint hamis. Akkor én
véggépp elesem Isten adományától. Mert azt
tartja a szólás: "Hamis tehénnek kis szarvat ad
az Isten" - de hát akkor az igen hamisnak
semmi szarvat se ad.

LEONATO

Egyszóval, ha ilyen hamis maradsz, akkor
nálad szarvról szó sem lehet.

BEATRICE

Nem hát - míg az Isten férjet nem ad. Ezért az
áldásért imádkozom hozzá térden állva
reggel-este. Úristen! el nem tudnék viselni egy
szakállas pofájú férjet - inkább hálnék
szőrpokrócon!

LEONATO

Kaphatsz férjet szakáll nélkül is.

BEATRICE

Azzal meg mit kezdjek? Szoknyát adjak rá, s komornámnak szerződtessem? Akinek szakálla van, az már nem fiatalember; akinek meg nincs szakálla, az még nem férfi. Aki már nem fiatalember, az nem való hozzám; aki pedig még nem férfi, ahhoz én nem vagyok való. Azért hát én inkább majmot hordok a karomon ujjaszopcsi pulya helyett - még a pokolban is!

LEONATO

Hát a pokolba mégy?

BEATRICE

No nem, csak a kapujáig. Ott elébem áll az ördög, mint valami fölszarvazott öreg férj, s azt mondja: "Menj innen a mennybe, Beatrice, menj a mennybe, lányoknak itt nincs hely!" Fogom hát a majmom, viszem föl a mennybe Szent Péterhez, az megmutatja, hol ülnek az agglegények, s ott élünk vidáman, míg a világ világ!

ANTONIO (Heróhoz)

Jól van, húgom, bízom benne, hogy te majd apádra hallgatsz.

BEATRICE (Heróhoz)

Persze, kuzinomnak szent kötelessége, hogy bókot vágjon ki, s azt mondja: "Ahogy neked tetszik, papa! "De legalább csinos legyen az a fiú, kuzinom! Vagy ha nem, hát vágj ki még egy bókot, s mondd azt: "Ahogy nekem tetszik, papa!"

LEONATO

Jó, jó, húgom, remélem, meglátlak még férjed karján.

BEATRICE

Azt nem, amíg az Isten jobb anyagból nem gyúrja az embert, mint földből. Hát nem szörnyű sors a nőnek, hogy egy marék pöffeszkedő por dirigáljon felette? Vagy élete fogytáig egy hepciáskodó sárcomóhoz legyen kötve? Nem, bátyám, ebből nem kérek! Ádám fiai testvéreim, s vérbűn lenne véreimmel házasságra lépni !

LEONATO (Heróhoz)

Ne feledd, mit mondtam, leányom. Ha a herceg megkérne, tudod, mit kell válaszolnod.

BEATRICE

Mindent a zenére háríts, kuzin, ha nem jókor hangzik el a vallomás. Ha a herceg nagyon mohó, figyelmeztess, hogy tartsa a taktust, s

táncolva térj ki a válasz elől. Ide figyelj, Hero: az udvarlás, a házasság, a megbánás sora olyan, mint a bálban a kuferces, a palotás, a kopogós. Az első vallomás forró, heves, mint a kuferces, csupa vad tombolás; a házasság illedelmes, mint a palotás, csupa méltóság és hagyomány; aztán eljön a megbánás, mankón, kipegve-kopogva egyre gyorsabban, gyorsabban, míg csak a sírba nem bukik.

LEONATO

Igen szúrós szemmel nézed te a világot, hűgom.

BEATRICE

Jó szemem van, bátyám: meglátom én napvilágnál, hol vezet az út az oltár felé.

LEONATO

Jönnek a maszkák, bátyám! Csinálj nekik helyet!

Leonato és társasága álarcot tesz fel. Don Juan, Claudio, Benedetto, Baltazár, Don Pedro, Boracchio, Margaréta, Ursula és mások jönnek álarcosan

DON PEDRO

Sétálnál egyet hódolóddal, hölgyem?

HERO

Ha finoman lépsz, kedvesen nézel, és egy szót sem szólsz: szívesen sétálok - sőt odébb sétálok.

DON PEDRO

Velem együtt?

HERO

Úgy is mondhatom, ha tetszik.

DON PEDRO

S mikor tetszik úgy?

HERO

Majd, ha kitetszik a képed; mert Isten ments, hogy olyan legyen a lant, mint a tokja!

DON PEDRO

Olyan a maszkom, mint Philemon kunyhója: Jupiter húzódik meg fedele alatt.

HERO

Akkor szalma...

DON PEDRO

Csitt, halkan, ha szerelemről beszélsz!

Odébb sétálnak

BORACCHIO

Szeretném, ha szeretnél.

MARGARÉTA

Én nem szeretném - a te érdekedben nem, mert sok rossz rigolyám van.

BORACCHIO

Például?

MARGARÉTA

Hangosan imádkozom.

BORACCHIO

Annál jobban szeretlek. Majd a hívek
mondják rá az áment.

MARGARÉTA

Bár adna Isten egy jó táncost!

BORACCHIO

Ámen!

MARGARÉTA

S menne már innen Isten hírével, mihelyt
vége a táncnak! Ministránsom, felelj!

BORACCHIO

Egy szót se többet... a ministráns megkapta
a magáét.

Odébb sétálnak

URSULA

Megismerlek ám! Signor Antonio!

ANTONIO

Szavamra: nem!

URSULA

Megismerlek a reszketős fejedről!

ANTONIO

Igaz szavamra: csak utánzom.

URSULA

Nem tudnád ilyen fényesen utánozni az
árnyoldalait, ha nem ő maga volnál! Ez az
ő aszott keze... Az vagy, az vagy!

ANTONIO

Szavamra: nem!

URSULA

Ugyan, ugyan, azt hiszed, nem ismertelek föl
a ragyogó eszedről? Elrejtheti magát a tehetség?
Hallgass, te vagy az! Átüt a nemesség
mindenen - punktum.

Odébb sétálnak

BEATRICE

Nem árulnád el, ki mondta ezt rólam?

BENEDETTO

Azt nem, már megbocsáss...

BEATRICE

Azt sem árulod el, ki vagy?

BENEDETTO

Most nem.

BEATRICE

Fölényes vagyok?... És a Dekameronból szedegetem a jó mondásaimat?... Hát ezt signor Benedetto mondta!

BENEDETTO

Az kicsoda?

BEATRICE

Tudom bizonyosan, hogy jól ismered.

BENEDETTO

Én ugyan nem, elhiheted.

BEATRICE

Még sose nevettegett meg?

BENEDETTO

De hát ki az?

BEATRICE

A herceg bohóca! Ócska egy bolond! Egyebet se tud kitalálni, mint képtelen rágalmakat. Csak holmi korhelyek mulatnak rajta. Nem a szellemessége ragad el, hanem a gorombasága. Tetszik is, bosszant is. Megnevetik és megvesszőzik. Bizonyos, hogy itt kering valahol... Nem bánnám, ha nálam kötne ki.

BENEDETTO

Ha megismerem azt az urat, elárulom neki, mit mondtál.

BEATRICE

Csak rajta, rajta! Majd kivág rólam egy-két hasonlatot - s ha netán rá se hederítenek, meg se vigyorogják, mindjárt búskomorságba esik: akkor egy fogolyszárny ott marad a tálon, mert a bolond azeste nem vacsorázik.
- Kövessük a táncosokat!

BENEDETTO

...Minden jóban!

BEATRICE

Ha rosszban sántikálnak, faképnél hagyom őket a következő fordulónál.

Tánc. Utána mindenki elvonul a lakomára, kivéve Don Juant, Boracchiót és Claudiót

DON JUAN (hangosan)

A bátyám nyilván szerelmes Heróba, s azért vonult el a kisasszony apjával, hogy szót értsen vele. (Halkan) A hölgyek mennek Hero után... Csak egy álarcos maradt itt.

BORACCHIO

Az Claudio! Megismerem a tartásáról.

DON JUAN

Nem te vagy signor Benedetto?

CLAUDIO

Jól mondod: az vagyok.

DON JUAN

Signor, te közel állsz bátyám szívéhez. Most beleszeretett Heróba. Kérlek, beszélj le róla. Nem illik ez a lány az ő rangjához. Becsületes, jó szolgálatot tennél ezzel.

CLAUDIO

Honnan tudod, hogy Herót szereti?

DON JUAN

Hallottam, mikor szerelmet vallott neki.

BORACCHIO

Én is hallottam. Megesküdött, hogy nászát üli vele még ma este.

DON JUAN

No, menjünk a vacsorára!

Don Juan és Boracchio távozik

CLAUDIO

Felelgetek nekik, mint Benedetto,
S hallom a vész hírt Claudio fülével...
Magának kérte meg Herót a herceg!
Érvényes a barátság mindenütt -
Kivéve a szerelmek birodalmát.
Minden szerelmes szóljon maga nyelvén,
És használja a tulajdon szemét:
Ne bízson másban! Boszorkány a szépség:
Varázsától a hűség vérbe fullad.
Lám, óránként bebizonyul, hogy így van!
Vak voltam. - Ó, Hero, isten veled!

Benedetto visszatér

BENEDETTO

Claudio gróf?

CLAUDIO

Az vagyok.

BENEDETTO

Jössz velem?

CLAUDIO

Hová?

BENEDETTO

A legközelebbi szomorúfüzfához, grófom -
különös tekintettel a te szerelmi bánatodra,
Milyen divat szerint viseled a fűzfakoszorút?
Nyakban, mint uzsorás az aranyláncot? Vagy
vállon, mint hadnagy a kardszíjat? Mindenképp
megillet a szomorúfüz, mert a herceg lecsapta
a kezéről Herót.

CLAUDIO

Teljék benne öröme!

BENEDETTO

Ezt úgy mondtad, mint egy derék kupec, ha eladta a marhát. - Gondoltad volna, hogy a herceg így végzi el a baráti szolgálatot?

CLAUDIO

Kérlek, hagyj magamra.

BENEDETTO

No csak! Most meg úgy teszel, mint az egyszeri vak ember. Egy suttyó lopta el a kolbászt, de te az oszlopot vered érte.

CLAUDIO

Ha nem mész, majd itt hagylak én. (Távozik)

BENEDETTO

Jaj, szegény sebzett madár! Most bújik a nádasba. - De hogy ez a Beatrice kisasszony rám ismert meg nem is... Még hogy én volnék a herceg bohóca! Talán azért hívnak így, mert mindig tréfán jár az eszem. No lám, máris magamban keresem a hibát! Nincs is nekem olyan rossz reputációm, csak ez a Beatrice az egész világ szájába adja a tulajdon ádáz véleményét, s veszett hírem költi! No, majd megfizetek érte, ahogy tudok.

Don Pedro, Hero és Leonato visszatér

DON PEDRO

Á, signor! Hol a gróf, nem láttad?

BENEDETTO

Láttam bizony, fenség! Az elébb én voltam a hírmondója. Olyan szomorú volt, mint egy magányos vityilló a rengeteg közepén. Mondtam neki - s azt hiszem, igazat szóltam -, hogy fenséged megszerezte attól a kisasszonytól a boldogító igent. Fölajánlottam, hogy elkísérem a szomorúfűzfáig - akár azért, hogy koszorút fonjon, mint cserbenhagyott szerető, akár azért, hogy virgácsot kössön, mert rászolgált a vesszőzésre.

DON PEDRO

Vesszőzésre? Hát mit vétett?

BENEDETTO

Csak annyit, mint az iskolás gyerek, aki úgy megőrül, mikor madárfészeket lel, hogy mindjárt elfecsegi a pajtásának - mire az maga lopja ki a fiókat.

DON PEDRO

A bizalom nem vétkek, A tolvaj a vétkes.

BENEDETTO

Mégse veszett kárba az a kirándulás a szomorúfűzhez. A koszorút viselhette volna maga

Claudio; a virgácsot meg átutalhatta volna fenségednek, mert úgy látom, uram, te az ő fészket kegyeskedtél kifosztani.

DON PEDRO

Én csak dalolni tanítom a madárfiókat, aztán átadom a tulajdonosának.

BENEDETTO

Ha a dallam majd simul a szövegedhez, akkor becsülettel szóltál.

DON PEDRO

Beatrice kisasszonynak panasza van rád. A táncosától azt hallotta, hogy csúnyán rágalmazod.

BENEDETTO

Ó! Hisz ő bántott meg engem - de úgy ám, hogy azt egy tuskó se bírta volna türelemmel! Egy leveletlen száraz tölgyfa tönkje is fölérzett volna arra! Még ez a kuka maszk a képemen - ez is megéledt, s perbe szállt vele! Azt merre mondani rólam - mert nem ismert föl a maszk alatt -, hogy én a herceg bohóca vagyok, de olyan unalmas, mint a kásás hóolvadás... Egyfolytában csak énrám nyilazott: úgy álltam ott, mint az eleven céltábla, míg egy egész hadsereg lő rája... Minden szava gyilok volt és döfött. Ha olyan pusztító volna a lehelete, mint a beszéde: senki, semmi nem maradna életben előtte - megfertőzne mindent, föl egész a Sarkcsillagig! El nem venném feleségül, ha akár a Paradicsomkertet jussolna is, mint Ádám a bűnbeesés előtt. Hiszen ez a lány rabszolgájává tenné magát Herkulest, hogy nyársat forgasson néki, s a tulajdon bunkóját is tüzelőnek aprítsa föl! Ne is beszéljünk róla! Olyan, mint egy angyalábrázatú pokolbéli fúria. Adná Isten, hogy valami garabonciás diák visszavarázsolja oda, mert - szavamra - amíg köztünk van, addig a pokol olyan nyugalmas hely, mint holmi szentély, s az emberek szántsándékkal vétkeznek, csak hogy elkerüljenek innen az ő fölkaivaró, félelmetes, veszedelmes közeléből!

Claudio és Beatrice visszatér

DON PEDRO

Nézd csak, ott jön!

BENEDETTO

Nem küldhetne fenséged futárszolgálatban a világ túlsó végére? Indulok én bármilyen kis megbízatással akár a Sarkvidékre. Szerzek egy

szál fogpiszkálót Ázsia legtávolibb zugából.
Mértéket veszek a szerecsen császár lábáról.
Hozok egy szálat a nagy tatár kán szakállából.
Vagy elmegyek követségbe a pigmeusokhoz
inkább, minthogy csak három szót kelljen
váltanom azzal a háрпиával. Nem parancsolsz
semmit, uram?

DON PEDRO

Semmit, csak hogy élvezhessük kedves
társaságodat.

BENEDETTO

Teremtőm! itt az a fogás, amitől én megszököm
a lakomáról: "Nyelv, kisasszony módra!" (Távozik)

DON PEDRO

No, a kisasszony elvesztette signor Benedetto
szívét!

BEATRICE

Csak kölcsönben van nálam a szíve, adtam is
rá kamatot: nem volt nagy a kockázat. De
esküszöm, Benedetto hamisan kockázott, s
visszanyerte. Jól mondod hát, fenség, hogy
elvesztettem - úgy kell neki!

DON PEDRO

Jól leterítetted, kisasszony, jól leterítetted!

BEATRICE

Jobb így, mintha ő terített volna le, mert akkor
egyhamar bolondok anyja lennék. - Itt hozom
Claudio grófot, akiért fenséged küldött.

DON PEDRO

No csak, grófom, miért vagy olyan bánatos?

CLAUDIO

Nem vagyok én bánatos, uram.

DON PEDRO

Hanem? Beteg?

CLAUDIO

Az sem, uram.

BEATRICE

A gróf se nem bánatos, se nem beteg, se nem
víg, se nem egészséges, csak olyan sárga a
féltékenységtől, mint a savanyú narancs.

DON PEDRO

Találó rajzolat, hitemre! De esküszöm, ha a
gróf él a gyanúperrel: téved. - Nos, Claudio,
a te nevedben tettem vallomást: a szép Hero
tiéd. Apjával is beszéltem, s elnyertem
beleegyezését. Tűzd ki az esküvő napját - s
adjon Isten boldogságot!

LEONATO

Grófom, legyen tiéd a lányom s vagyonom.
Őfensége intézte ezt a nászt, s a mennyei
fenség mondja rá az áment.

BEATRICE

Beszéelj, grófom, rajtad a sor!

CLAUDIO

Az öröm leghívebb szószólója: a csend. Alig volnék boldog, ha volna rá szavam. - Kisasszonyom... amint te az enyém vagy, úgy én is a tiéd. Éretted följánlom magamat - s ez a csere: az üdvösségem.

BEATRICE

Szólalj meg, kuzin, vagy ha nem tudsz: tapaszd be a száját egy csókkal, hogy ő se szólhasson!

DON PEDRO

No lám, kisasszony, mily vidám szíved van!

BEATRICE

Az ám, uram, mert szegény bolond kereket old a gond elől. - Kuzinom most a grófnak a fülébe súgja, hogy szívébe zárta!

CLAUDIO

Eltaláltad, rokon!

BEATRICE

Uram Isten, ez beházasodik hozzánk! Lám, mindenki elkél, csak én árulom a petrezselymet. Kiülhetnék már a sarokra elkiáltani, hogy: "Hejhó! Férjet nekem!"

DON PEDRO

Hallod-e, Beatrice kisasszony, mindjárt előteremtek egy férjet neked is!

BEATRICE

Inkább atyád teremtett volna elő egyet nekem is! Nincs fenségednek ikertestvére? Azt hiszem, kiváló férjeket nemzett fenséged atyjaura - csak akadjon leány, aki fölére hozzájuk.

DON PEDRO

Elfogadnál engem, kisasszonyom?

BEATRICE

Nem, fenség; csak úgy, ha volna még egy férjem hétköznapra. Fenséged drága volna mindennapi használatra. - Már megbocsáss, fenség, én arra születtem, hogy tréfálkozzam, nem arra, hogy bölcselkedjem.

DON PEDRO

Engem csak az bánt, mikor hallgatsz: tehozzád a vidámság illik. Bizonyos, hogy víg órában születted.

BEATRICE

Bizonyos, hogy nem, mert anyám felsikoltott. De erre egy csillag táncra perdült, s az alatt születtem én. - Sok boldogságot mindkettőtöknek!

LEONATO

Húgom, nem néznél utána annak, amit említettem?

BEATRICE

Engedelmet, bátyám! - Bocsánat, fenség! (Távozik)

DON PEDRO

Jókedvű lány, esküszöm!

LEONATO

Nem sok melankólia szorult belé, uram. Nem komoly ő, csak álmában - de akkor se mindig! Azt hallom a lányomtól: sokszor álmodik boldogtalanságról, de azon olyan jót nevet, hogy fölébred rá.

DON PEDRO

Hallani se bírja azt a szót, hogy "férj".

LEONATO

A világerért se! Tréfával fojtja belé a vallomást minden udvarlójába.

DON PEDRO

Kiváló feleség lenne Benedetto számára.

LEONATO

Uram Isten! Egy hét alatt az örületbe kerepelnék egymást.

DON PEDRO

Claudio gróf, mikorra tervezed az esküvőt?

CLAUDIO

Holnapra, uram. Mankón vánszorog az idő, míg a szerelem meg nem kapta a magáét.

LEONATO

Hétfőig semmiképp, kedves fiam. Addig már csak egy hét: így is rövid lesz az idő, hogy kedvem szerint rendezzek el mindent.

DON PEDRO

Ej, most csóválod a fejed, hogy ennyit kell várnod; de ígérem, Claudio, nem unod el magad. Én közben nekigyürkőzöm egy herkulesi munkának: signor Benedettót és Beatrice kisasszonyt eszeveszetten egymásba bolondítom. Nagyon szeretném összeboronálni őket, s nem kétlem, hogy sikerül is, ha ti hárman úgy segédkeztek, ahogy rendelem.

LEONATO

Tefenséged szolgálatára állok, ha tíz álmatlan éjszakám megy is rá.

CLAUDIO

Én is, uram.

DON PEDRO

S te is, kedves Hero?

HERO

Minden tisztességes szolgálatra kész vagyok, hogy kuzinomát jó férjhez segítsem.

DON PEDRO

Ahogy én ismerem: Benedetto egy cseppet sem megvetendő férjjelölt. Meg kell adni:

nemesi vér, próbált vitéz, s feddhetetlen jellem.
(Heróhoz) Majd kioktatlak, milyen húrokat
pendíts meg kuzinod szívében, hogy beleszeressen
Benedettóba. (Leonatóhoz és Claudióhoz) Én meg
majd - kettőtök segítségével - úgy kifogok
Benedettón, hogy hiába a gyors esze, hiába a
válogatós gusztusa, csak beleszeret Beatricébe.
Ha ezt véghez visszük : Cupido is elhújhat
mellettünk a diadalmas vesszejével: mi leszünk
itt szerelemistenek! Jertek velem, kifejtem
tervemet!

Távoznak

2. szín

Ugyanott. Jön Don Juan ér Boracchio

DON JUAN

Úgy van, Claudio gróf készül elvenni Leonato
lányát.

BORACCHIO

Az ám, uram, de én ezt elgáncsolhatom.

DON JUAN

Minden gáncs, minden csapda, minden buktató:
valóságos gyógyszer nekem! Belebetegedtem,
úgy utálok! Ami neki kedvét szegi, abban én
mind kedvem lelem. Hogy gáncsolhatnád el ezt
a házasságot?

BORACCHIO

Nem egyenes úton, uram - de olyan suttyomban,
hogy senki rajta nem kaphat.

DON JUAN

Mondd gyorsan, hogy?

BORACCHIO

Azt hiszem, mondtam már neked, uram, hogy
egy év óta igen nagy becsületem van Margarétánál,
a Hero komornájánál.

DON JUAN

Mondtad.

BORACCHIO

Ha akarom, rá tudom venni, hogy akár éjszaka
is a legszokatlanabb órában kinézzen úrnője
ablakán.

DON JUAN

Mi jó néz ki abból, ha kinéz?

BORACCHIO

Az, hogy ők néznek fenekére a méregpohárnak,
amit te készítesz. Menj bátyáduradhoz,

a herceghez, s ne átalld azt mondani
neki, hogy szégyent hoz a nevére, ha a jó hírű
Claudiót, a te nagyra becsült barátodat,
összeházásítja egy olyan elvetemült szukával,
mint Hero.

DON JUAN

De lesz-e bizonyítékom erre?

BORACCHIO

Lesz annyi, hogy a herceget elvakítsd, Claudiót
megkínozd, Herót tönkretedd, s Leonatót sírba
vidd. Kell ennél több?

DON JUAN

Mindenre kész vagyok, ha megkeseríthetem
őket.

BORACCHIO

Akkor menj, uram, s ejtsd módját, hogy Don
Pedrót meg Claudio grófot félrevond. Mondd
azt nekik: megtudtad, hogy Hero a szeretőm.
Tégy úgy, mintha igen buzgó híve volnál
mindkét úrnak, s erősen féltened a herceg
becsületét - mert ilyen házasságot szerez; s
barátja jó hírét is - mert ilyen álszüzet akarnak
a nyakába varrni. Bizonyíték nélkül persze nem
hiszik el, hogy jó nyomon vagy. De te olyan
bizonyítékkal szolgálsz majd, hogy ahhoz
nem fér kétség. Ott fognak engem látni Hero
ablakában. Hallani fogják, amint Margarétát
Herónak szólítom, ő meg engem kedvesének
becéz. Majd úgy intézem a dolgot, hogy Hero
ne legyen a közelben. Olyan tökéletes lesz a
látszat, hogy a gyanút bizonyossággá érleli a
féltékeny képzelet; és azzal - fuccs a lagzinak!

DON JUAN

Akármi förtelem sül ki ebből - belevágok!

Csak ügyesen cselezz: ezer dukát üti a markodat!

BORACCHIO

Csak rágalmazd meg rendületlen a lányt,
akkor az én cselemben nem lesz hiba.

DON JUAN

Most megyek, s megtudom, melyik napra tűzték
ki a nászt.

Távoznak

3. szín

Kert Leonato háza mellett. Jön Benedetto

BENEDETTO

Hé, fiú!

Egy fiú jön

FIÚ

Parancs!

BENEDETTO

A szobám ablakában találsz egy könyvet:
hozd ki nekem a kertbe!

FIÚ

Máris itt vagyok, uram.

BENEDETTO

Azt látom, de bár inkább már oda volnál, s
fordulnál vissza.

A fiú távozik

Nem győzöm csodálni, hogy egy férfi, aki látta, milyen bolond más, mikor kitör rajta a szerelem - egy férfi, aki maga jót nevetett más bolondériáján -, egyszer csak úgy elveszti a fejét, hogy egész világ csúfja lesz! Ilyen férfi Claudio. Ismertem én, mikor még hallani sem akart mást, mint dobszót és kürtöt; most meg lanton és fuvolán mereng. Ismertem, mikor még tíz mérföldet talpalt volna, csak hogy megnézhesen egy híres-jó páncélt; most meg tíz éjszaka képes álmatlan heverni, valami újdivatú mellény szabásán töprengve. Megszoktuk, hogy mindig magvasan és egyszerűen szólt - ahogy katonához és talpig férfihoz illik -, most meg cifrázza a mondókáját: émelvítő lakoma a beszéde, és minden szava különös nyalánkság. Kiforgathat, elvakíthat még engem is így valami? Nem tudom... Nem hiszem! Nem mernék megesküdni rá, hogy a szerelem sohasem bűvöl osztrigává, de arra szavamat adom, hogy amíg osztrigává nem bűvöl: én nem leszek ilyen hígvelejű! Az egyik nő szép - de én tartom magam; a másik okos - de én tartom magam; a harmadik erényes - de én tartom magam. Amíg minden varázs egy nőben nem fonódik össze, addig engem egy nő se fon be! Gazdag legyen - ez természetes; okos legyen - különben semmi okom szóba állni vele; erkölcsös legyen - különben nem csábítom el; gyönyörű legyen - különben rá se nézek; szelíd legyen - vagy a közelemben se merészkedjen; előkelő legyen - vagy elő se jöjjön! S persze legyen jó társalgó, jó énekes - és a haja színe olyan, amilyennek Isten teremtette! - Aha! a herceg és

"Monsieur Szerelem!" - Be a bokorba! (Elbújik)

Jön Don Pedro, Leonato, Claudio Baltazárral
és a muzsikussal

DON PEDRO

Nos, meghallgassuk ezt az éneket?

CLAUDIO

Meg, jó uram. Hogy elcsitult az este!
Hallgat, hogy szebben csendüljön a dal.

DON PEDRO

Látod, hogy Benedetto hova bújt?

CLAUDIO

Tisztán, uram. Ha elhallgat az ének,
Előugratjuk lyukából a rókát.

DON PEDRO

Nos, Baltazár, halljuk megint a dalt!

BALTAZÁR

Jó fenség, rossz hangom ne kényszerítsd,
Hogy szégyent valljon másodszorra is.

DON PEDRO

Jellemző a kiválóságra az,
Hogy tündöklő tökélyét leplezi;
Kérlek, dalolj, és ne keresd magad!

BALTAZÁR

Meglesz az ének, mert fenség a kérő.
De hisz sok kérő kér meg így leányt is:
Nem sokra tartja, mégis vall neki,
Ha kedve tartja.

DON PEDRO

Rajta, rajta, kezd el!
Zenével érvelj most! Elő a lantot:
A húrba kapj!

BALTAZÁR

Az alkalmon kapok,
Hogy húrba kapjak, bár dalom - csekélység.

DON PEDRO

Fecseg-locsog, mint akit elkapattak.
Kapós zenész, de szószátyár - szavamra!

Baltazár játszani kezd

BENEDETTO

Isteni dallam! Micsoda révületben ring a
lelke! Hát nem csodálatos, hogy pár szál
birkabél így kiragadja a lelket az emberi
testből? - No én inkább túlközt fogadnék:
az szokta elfújni a nóta végét!

BALTAZÁR (énekel)

Kisasszonyok, ne sírjatok!
A férfi mind kalandor,
Fél lába itt, fél lába ott,
Csak gondtalan csatangol.

Ne sírj, leány,
A férfiért,
Légy hetyke, fürge, pörge,
Csak vállat vonj, ha bánat ért -
Hej, táncra, körbe-körbe!

Ne nyújtsd a jajt, ne nyögd a bajt,
Ha kínja olykor elfog!
Míg nyár virít, míg lomb kihajt,
A férfi úgyse lesz jobb.
Ne sírj, leány,
A férfiért,
Légy hetyke, fürge, pörge,
Csak vállat vonj, ha bánat ért -
Hej, táncra, körbe-körbe!

DON PEDRO

Jó dal, hitemre!

BALTAZÁR

És rossz énekes, uram.

DON PEDRO

Ugyan, ugyan! Épp elég jól énekelsz, ha mondom.

BENEDETTO (félre)

Ha kutya vonítana így, föl húznák érte. Adja isten, hogy ez az átkozott hang valami vést ne hozzon ránk! Még az éjszakai hollókárogást is szívesebben hallgatom - akármilyen csapást jövendől.

DON PEDRO

Most jut eszembe - hallod, Baltazár, kérlek, szerezz nekünk valami kitűnő zenét! Holnap éjjel Hero kisasszony ablaka alatt szeretnénk eljátszani.

BALTAZÁR

Ami tőlem telik, uram...

DON PEDRO

Helyes, isten veled!

Baltazár távozik

Jöjj csak, Leonato! Mit is mondtál ma reggel?... Hát a húgocskad, Beatrice; csakugyan szerelmes signor Benedettóba?

CLAUDIO

Igen, igen! (Félre, Don Pedrónak) Cserkészd be! Ott lapul a madár! (Hangosan) Sose hittem volna, hogy ez a lány férfiembert megszerethet.

LEONATO

Nem ám, én sem! De a legcsodálatosabb az hogy épp signor Benedettóba habarodott bele, akitől látszólag mindig borzadt.

BENEDETTO (félre)

Lehetséges?... Hát innen fúj a szél?...

LEONATO

Szavamra, fenség, nem is tudom, mit gondoljak...
Olyan eszeveszetten szereti az a lány,
hogy az már hihetetlen.

DON PEDRO

Talán csak megjátssza?

CLAUDIO

Akkor jól játssza, esküszöm.

LEONATO

Uram Isten! Megjátssza? Hát akkor soha még
megjátzott szenvedély nem hasonlított
ennyire a valódihoz.

DON PEDRO

De hát mi jele nála a szenvedélynek?

CLAUDIO (félre)

Jó csalit a horogra! Mindjárt beleharap a hal!

LEONATO

Hogy mi jele, uram? Hát az, ahogy ül...
(Claudióhoz) Hallottad lányomtól, hogyan!

CLAUDIO

Hallottam, hogyne!

DON PEDRO

Hogyan, hogyan, kérlek? Megdöböntesz!
Azt hittem, az ő szellemét soha ki nem kezdi
semmi szenvedély.

LEONATO

Megesküdtem volna rá én is, uram. Kivált,
hogy Benedetto iránt...

BENEDETTO (félre)

Ha nem ez a fehér szakállú öreg mondaná, azt
hinném, valami ugratás. De lehetetlen, hogy
léhaság lappangjon ily tiszteletre méltó
ábrázat mögött.

CLAUDIO (félre)

Már pedzi a csalit! Csak így tovább!

DON PEDRO

S elárulta valamiképp Benedettónak, hogy
mit érez?

LEONATO

Nem! S esküszik, hogy nem is fogja soha!
Épp ez emészti.

CLAUDIO

Úgy van! Leányodtól is azt hallom, hogy
Beatrice fölsóhajtott: "Én írjam meg neki, hogy
szeretem - én, aki annyiszor gúnyoltam?"

LEONATO

Ezt hajtogatja mostanában, ahányszor csak
nekiül az írásnak... mert egy éjszaka hússzor
is fölkel, s ott kuporog egy szál ingben, míg

csak tele nem körmöl egy lepedőnyi papirost.
A lányom mindent elmond.

CLAUDIO

Most, hogy a lepedőnyi papirost említed,
eszembe jut egy jó mondás - leányod említette
ezt is...

LEONATO

Az ám, múltkor, hogy teleírja Beatrice azt a
nagy lepedőt, s még egyszer átolvassa, azt
susogja: "Benedetto és Beatrice - egy lepedőn!"

CLAUDIO

Ez az!

LEONATO

Csakhogy aztán összetépte a levelet ezernyi
kis cafatra, s átkozta magát, hogy miért is írt
ilyen szemérmetlenül - épp annak, aki majd
nyilván kicsúfolja! - "Magamról ítélek -
mondja Beatrice -, én is kicsúfolnám, ha írna
nekem, ki én, pedig hogy szeretem!"

CLAUDIO

Aztán térdre hull, sír, zokog, mellét veri, haját
tépi, könyörög, jajveszékkel: "Ó, édes Benedetto!
Úristen, adj türelmet!"

LEONATO

Igen, így őrzöng - a lányom is mondja. Már
úgy eszét vesztette, hogy Hero néha attól fél,
kárt tesz magában... Szent igaz, hogy így
van!

DON PEDRO

Jó volna, ha Benedetto megtudná ezt valakitől
- ha már Beatrice nem mer szólni.

CLAUDIO

Mi értelme volna? Csak kigúnyolná, és még
jobban megkínozná szegény kislányt.

DON PEDRO

No, ha azt merné, kötelet érdemelne! - Micsoda
édes, drága lány! És olyan tiszta, mint a
patyolat!

CLAUDIO

S milyen eszes!

DON PEDRO

Csak abban nem, hogy épp Benedettót szereti.

LEONATO

Bizony, uram, ha a vér az ésszel harcra kel
ilyen zsenge kis testben: tizedet egy ellen, hogy
a vér győz! Nagyon sajnálom a kislányt -
minden okom megvan rá, hisz bátyja is,
gyámja is vagyok!

DON PEDRO

Bár énértem rajongna így! Én ugyan nem
törődném semmi mással - rögtön feleségül

venném! Kérlek, beszéljete Benedettóval!
Lássuk, mit szól a dologhoz?!

LEONATO

Jól tenném, azt hiszed?

CLAUDIO

Hero szerint: ez a biztos halál Beatricének.
Mert az szegény azt mondja: belehal, ha
Benedetto nem szereti, de inkább meghal,
semhogy elárulja neki szerelmét. De még ha
megkérné is a kezét: ő inkább választaná a halált,
mint hogy csak egy mákszemnyit is engedjen
a büszkeségéből.

DON PEDRO

Igaza van! Ha szerelmet vallana neki:
Benedetto alighanem kinevetné - hisz tudjátok,
milyen pökhendi.

CLAUDIO

De legény a talpán!

DON PEDRO

No, igen, szemre elég mutatós.

CLAUDIO

És - Isten a tanúm - roppant eszes!

DON PEDRO

No igen, föl-fölszikkrazik benne valami...
szellemféle.

CLAUDIO

S állítom, hogy bátor is.

DON PEDRO

Hektornál Hektorabb, szavamra! S ha valami
patvarkodás fenyeget, jól mondod, maga a
szelíd józan ész! Vagy elkerüli kellő
tapintattal, vagy istenfélő keresztyén
módjára tűri.

LEONATO

Ha istenfélő, akkor persze béketűrő. És ha
mégse tűri a békét: hogyan félne és remegne?

DON PEDRO

Úgy is tesz, mert istenfélő ám, ha nem
gondolná is az ember egyik-másik vaskos
tréfája után... Bizony, sajnálom a húgocskádat!
No, megkeressük Benedettót, eláruljuk neki, hogy
beleszeretett a kislány?

CLAUDIO

Csak azt ne, uram! Inkább jó tanácsokkal
segítsünk Beatricének, hogy kitépje szívéből ezt
az érzést.

LEONATO

Hiába. Előbb tépi ki az a lány a tulajdon
szívét.

DON PEDRO

No, majd hallunk még erről többet is a

lányodtól. Hadd csillapodjék közben a dolog.
Szeretem Benedettót: örülnék, ha magába
szállna, s belátná, hogy mennyire méltatlan
ilyen remek lányra.

LEONATO

Indulhatunk, uram, ha parancsolod: vár a
vacsora.

CLAUDIO (félre)

Ha ettől bele nem habarodik, akkor
semmitől!

DON PEDRO (halkan)

Ugyanilyen hálót kell vetni Beatricének is!
A lányod meg a komornája elintézhető. Az
lesz a jó mulatság, ha mind a kettő szentül
hiszi, hogy a másik bolondul érte - s közben
sehol semmi! Ezt a komédiát szeretném látni!
Micsoda cirkusz lesz! - Küldjük ide Beatricét,
hogy hívja asztalhoz barátunkat!

Don Pedro, Claudio, Leonata távozik

BENEDETTO (előjön a lugasból)

Ez nem lehet beugratás. Komolyan folyt az
egész tanácskozás, Heróra hivatkoznak - ez is
bizonyíték. Látszik, hogy megesett a szívük
Beatricén. Szegénykét alighanem elragadta a
szenvedély, Szerelmes belém! Ezt viszonzni
kell! Csak füleltem, amint kárpálnak... Azt
mondják, én majd pöffeszkedem, ha megtudom,
hogy az a lány belém szeretett! Azt
mondják, hogy Beatrice inkább meghal, mint
hogy kimutassa, mit érez... Sohasem gondoltam
a házasságra. De ne lássanak pöffeszkedőnek!
Örüljön az ember, ha fülébe jut, hogy mi a
hibája, s jóváteheti. Azt mondják, szép a lány.
Ez igaz, ezt én is tanúsíthatom. És jó erkölcsű.
Úgy van, ezt sem cáfolom. Eszes is - csak abban
nem, hogy épp engem szeret. Igaz, hogy ez
nem vall bölcsességre, de bolondságra se, mert
fergetegesen bele fogok szeretni! Nyilván
fejemhez vágnak majd egy-két sületlen tréfát,
ócska szellemességet, merthogy eddig lefitymáltam
a házasságot... De hát az ízlés tán nem
változik? Az ember fiatalon odavan egy
ételért - aztán idősebb korában rá se tud
nézni. Hát holmi sziporkák, szentenciák,
papirosböcsességek letérítsenek egy férfit a
tulajdon pályájáról? Nem! Be kell népesíteni a
földet! Amikor azt mondtam, hogy agglegényként
halok meg, még nem tudtam, hogy megérem a
házasságom napját.

Beatrice közeleg

Beatrice! A napvilágra mondom: szép kisasszony!
Szerelmem jeleit szimatolom rajta!

BEATRICE

Kedvem ellenére ide küldtek, hogy vacsorázni
hívjalak, signor.

BENEDETTO

Szép Beatrice, köszönöm fáradozásodat.

BEATRICE

Nem fáradtam többet ezért a köszönetért,
mint te azzal, hogy kimondtad. Ha fáradságomba
kerül, ide se jövök.

BENEDETTO

Tehát örököd telt a küldetésben.

BEATRICE

Egy késhegynyi - amennyivel megfújthatsz
egy csókat. Látom, signor, nincs étvágyad
- áldjon ég! (Távozik)

BENEDETTO

Aha! Kedvem ellenére ide küldtek, hogy
vacsorázni hívjalak" - ebben kettős értelem
rejlik! Nem fáradtam többet ezért a köszönetért
mint te azzal, hogy kimondtad" - ez annyi,
mintha azt mondaná: teérted minden fáradozás
olyan könnyű, mint egy köszönet.
Gazember vagyok, ha meg nem sajnálom! Pogány
vagyok, ha meg nem szeretem! Megyek,
megszerzem az arcképét! (Elsiet)

HARMADIK FELVONÁS

1. szín

A kertben. Jön Hero, Margaréta és Ursula

HERO

Jó Margaréta, fuss csak a szobába:
Ott benn leled Beatricét, amint
Beszél a herceggel s Claudióval...
Súgd a fülébe, hogy mi Ursulával
A kertben egyre-másra emlegetjük...
Mondd, hogy kihallgattál, s vedd rá, hogy ő is
Lapuljon meg a lugas bokra közt,
Ott, hol a napon érett sűrű lonc
Kizárja a napot, mint nagyranőtt
Kegyenc, ki képes tápláló urát

Kitúrni... Ott lessen Beatricénk
És hallgatózzon! Ez a megbizásod:
Végezd el fürgén, s hagyj magunkra, kérlek!

MARGARÉTA

Azonnal ideküldöm, ezt ígérem! (Elsiet)

HERO

Nos, Ursula, ha Beatrice jön,
Mi föl-le járunk a lugas során,
S egyetlenegy témánk lesz: Benedetto!
Ha csak kiejtem a nevét, dicsérd úgy,
Ahogy még ember meg nem érdemelte.
Én újságolom majd, hogy Benedetto
Beatricéért lángban ég. Olyan
Fortélyos a kis Cupido nyila,
Hogy fülön át - szíven talál!

Beatrice hátul jön

Gyerünk!

Nézd, Beatrice surran, mint a bóboly:
A földre kushad, úgy fülel szavunkra!

URSULA

Így jó halászni: nézni, hogy halunk
Arany uszonnyal szánt ezüst habot,
S ravasz csalira boldogan harap!
Beatricére most vessük ki horgunk,
Amíg a sűrű rejtekén lopakszik!
Percig se aggódj: szerepem tudom.

HERO

Közel huzódjunk hozzá, hogy fülével
Finom csalinkból semmit el ne vesszen!

Közelebb húzódnak a bozóthoz

Nem, Ursulám, nagyon kevély leány ő,
Jól ismerem: vad és szilaj szivű,
Akár a szirti sólyom.

URSULA

S Benedetto

Beatricébe csakugyan szerelmes?

HERO

A herceg mondja, s vőlegényem is.

URSULA

S kérték, hogy erről szólj Beatricének?

HERO

Kérték, hogy közbejárjak. Azt feleltem:
Ha Benedettónak barátai,
Beszéljék rá, hogy küzdjön vágya ellen,
S Beatricének semmiképp se szóljon.

URSULA

S mért mondtad ezt? Hát az a jó nemes
Tán nem méltó a boldogságos ágyra,

Amin Beatricénk nyugtatja testét?

HERO

Ó, Ámor isten! Hogyne volna méltó!
Jobban megérdemelné bárkinél.
De nem termett még keményebb dió
A mi vadóc Beatricénk szívénel.
Gúny és kevélység szikrázik szemében:
Mindent lenéz, amerre néz. Feszít
Saját eszével, s bárki mást lefitymál.
Szeretni nem tud, sőt még arra sem
Képes, hogy érzést jó szívvel fogadjon:
Csak önmagát imádja.

URSULA

Úgy van, úgy!
Az úrfi vágyát jobb, ha meg se tudja:
Csak gúnyolódna rajta, anyyi szent.

HERO

Jól mondod ezt, mert nincs oly férfiember
- Bármily nemes, tudós, ifjú, kiváló -,
Akit ki nem csufol... Ha szőke fürtű,
Azt mondja: inkább hűgává fogadná;
Ha barna: azt, hogy Természet-anyánk
Pojácát pingált, s ejtett egy pacát.
A szálas néki égimeszelő;
Az apró meg csak kimustrált dugó;
A jó társalgó: pörge szélkelep;
A hallgatag meg: nehézkes fatuskó.
Így minden jót a visszájára fordít::
Nem tisztel semmi virtust, érdemet.

URSULA

Ilyen csipősség nem ajánlatos.

HERO

Nem, nem ajánlatos egy lány, ha oly
Makacs, makrancos, mint Beatrice.
De ki mer szólni néki? Hisz ha szólnék,
Gúnyal nyilazna, tréfával ledöfne,
S kacagna, míg belé nem pusztulok.
Eméssze hát meg lángja Benedettót,
És sóhajokban füstölögjön el:
Jobb halni bútól, mint gúnytól sebezve...
Nincs rosszabb, mint ha csiklandással ölnek!

URSULA

Beatricének kéne szólni mégis.

HERO

Nem, inkább Benedettóhoz megyek,
S tanácsolom, hogy lángját fojtsa el.
Sőt holmi kis rágalmat kitalálok,
Hogy kuzinomtól kedvét elvegyem.
Nem is hinnéd, egy rossz szó mily hatásos!

URSULA

Jaj, ezzel mégse bántsod meg kuzinod!
Amilyen ritka jó eszű leány,

Nem fog talán meggondolatlanul
Kikosarazni egy ilyen kiváló
Nemes vitézt, mint signor Benedetto!

HERO

Az első férfi ő Itáliában -
Kivéve persze drága Claudiómat!

URSULA

Már meg ne haragudj, kisasszonyom,
Kimondom, hogy egész Itáliában
Tartásra, észre, jó vitézi hírre
Signor Benedettónak párja nincs.

HERO

Valóban, jó nevének híre van.

URSULA

S ő rászolgált, mielőtt híre kelt! -
Kisasszonyom, mikor is esküszöl?

HERO

Hát holnap reggel! Jöjj csak, jöjj velem:
Majd megnézed ruháim, s adsz tanácsot,
Melyik való leginkább esküvőre!

URSULA (halkan)

Már lépre ment ! Megvan, kisasszonyom!

HERO

Ha megvan: Ámoré a diadal.
Kit nyíllal ejt el, kit csapdába csal.

Hero és Ursula távozik, Beatrice előlép

BEATRICE

Lehetséges ez? - Jaj, fülem hogy ég! -
Vadság, kevélység szárad lelkemen?...
Pokolra gőg és szúzi büszkeség,
Zászlótok alatt nem vár győzelem!
Jöjj, Benedetto, szerelmem tied!
Szilaj szívem kezessé szoktatom.
Ha te szeretsz, én kedvesed leszek:
Szent lánc köt össze majd egy szép napon.
Méltó vagy rája, mondják - s én magam
Hitet teszek szavukra boldogan! (El)

2. szín

Leonato házában.

Jön Don Pedro, Claudio, Benedetto és Leonato

DON PEDRO

Kivárom, míg meglesz az esküvőd, azután
indulok Aragóniába.

CLAUDIO

Elkísérlek én is, uram, ha megengeded.

DON PEDRO

Nem, nem, attól házasságod kelő napja
mindjárt felhőbe is borulna: mintha egy
gyermeknek megmutatnák új ruháját, de
megtiltanák, hogy fölvegye! Csak Benedettót
merném kérni, hogy velem tartson, mert ő
aztán tetőtől talpig csupa jókedv.
Kétszer-háromszor is elvágta már Cupido
íjján a húrt, úgy, hogy az a kis gazember
óra már nem mer nyilazni. Olyan érces a
szíve, mint a harang, s a nyelve
- valóságos harangnyelv. Ami a szívében
lakik, azt hirdeti a nyelve is.

BENEDETTO

Uraim, nem vagyok én már a régi.

LEONATO

Én is azt mondom. Úgy látom, megkomolyodtál.

CLAUDIO

Remélem, szerelmes.

DON PEDRO

Ördög vinné a mihasznát! Nincs őbenne egy
csöpp jó vér se: nem fog rajta a szerelem. Ha
búsul: csak az a baja, hogy üres a zsebe.

BENEDETTO

A fogam fáj.

DON PEDRO

Húzasd ki!

BENEDETTO

Inkább felkötni kell, ha fáj.

CLAUDIO

Vagy inkább téged felkötni, hogy ne fájjon.

DON PEDRO

Eh, hogy lehet sóhajtozni holmi fogfájás
miatt!

LEONATO

Egy kis dagadtság, egy kis szuvasság - mi az?

BENEDETTO

Persze, férfiasan elviseljük a fájdalmat - míg
más érzi.

CLAUDIO

Azt mondom, mégiscsak szerelmes.

DON PEDRO

Semmi jele rajta efféle hóbortnak... legföljebb
divathóbortnak. Ma hollandusnak öltözik,
holnap franciának... Vagy két országnak
egyszerre hódol: övön alul német - csupa
merő bugyogó -, övön felül spanyol - mellényt a
világért se hord! Bolondságok szerelmese, de
nem szerelem bolondja - ahogy ti hiszitek.

CLAUDIO

Ha ez nem habarodott bele valami nőbe - akkor én többet nem hiszek áruló jeleknek. Minden reggel megkeféli a kalapját - mit jelent ez?

DON PEDRO

Látta valaki a borbélynál?

CLAUDIO

Nem, de a borbély legényét látta valaki nála. Orcájának bozontos díszével azóta már labdát tömnek.

LEONATO

Szavamra, így szakáll nélkül fiatalabbnak látszik.

DON PEDRO

Pézsmával is keni magát. Nem szimatolsz ebből valamit?

CLAUDIO

Csak azt, hogy a bódító ifjú - szerelmes.

DON PEDRO

Legfőbb jele ennek - a melankólia.

CLAUDIO

Hát az orca-kence... az mikor volt szokása?

DON PEDRO

Meg az arcfestés! Hallom, mit sutognak erről.

CLAUDIO

S mivé lett játszói szelleme? Mint a lant húrja, ha megereszkezik.

DON PEDRO

Igen, ezek baljós jelek - mondd ki, mondd ki, hogy szerelmes!

CLAUDIO

Én azt is tudom, ki szerelmes őbele,

DON PEDRO

Azt én is szeretném tudni. Fogadni mernék, olyan nő, aki nem ismeri.

CLAUDIO

De ismeri, minden hibájával együtt - mégis meghal érte.

DON PEDRO

Akkor azt vagy kiterítik, vagy leterítik.

BENEDETTO

A fogfájáson mindez nem segít. Bátyámuram, sétáljunk erre el. Nyolc-tíz okos szó van a nyelvemen - de csak neked tartogatom. Semmi szükség rá, hogy ezek a szélkelepek hallják!

Benedetto és Leonato elsétál

DON PEDRO

Akármi legyek, ha nem Beatricéről akar szót érteni!

CLAUDIO

Hát persze! Amióta Hero meg Margaréta is
eljátszotta azt a kis jelenetet Beatricének...
Most már a két medve nem ugrik egymásnak,
ha valahol összeakad.

Jön Don Juan

DON JUAN

Jó egészséget, bátyám és uram!

DON PEDRO

Neked is, öcsém!

DON JUAN

Ha volna időd, beszélni szeretnék veled.

DON PEDRO

Bizalmasan?

DON JUAN

Úgy, ha megengeded... Különben Claudio
gróf is hallhatja: őt illeti, amit mondani
akarok.

CLAUDIO

Miről van szó?

DON JUAN (Claudióhoz)

Te holnap készülsz megesküdni, grófom?

DON PEDRO

Hiszen tudod.

DON JUAN

Nem akarom tudni, ha ő is tudja, amit én
tudok.

CLAUDIO

Ha valami akadály van: ki vele, kérlek!

DON JUAN

Talán azt hiszed, hogy nem szeretlek - de ez
majd később derül ki. S úgy lehet, jobb
emberednek tartasz majd azután, amit most
fölfedek. Ami bátyámat illeti: meggyőződésem,
hogy jóindulattal van irántad, és tiszta szívből
igyekezett egyengetni tervezett házasságodat.
Eszeveszett terv és kárba veszett igyekezet.

DON PEDRO

De hát mi a baj?

DON JUAN

Azért jöttem, hogy megmondjam. Rövidre
foghatom - épp azért, mert hosszú ideje tartja
már magát a szóbeszéd. A hölgy hűtlen.

CLAUDIO

Ki? Hero?

DON JUAN

Ő. Leonato Herója, a te Heród, mindenki Herója.

CLAUDIO

Hűtlen?

DON JUAN

Ez enyhe kifejezés a romlottságára. Mondhatom, ő maga durvább, sőt... gondolj valami borsosabb szóra: könnyen meggyőzlek, hogy az találóbb. Csak ne ámuldozz, mert bizonyítékkal szolgálok. Tarts velem ma este: meglátod, hogy az esküvője előtti éjszakán is ki-be járnak az ablakán. Aztán, ha továbbra is szereted, hát csak vedd el holnap. De a becsületedhez jobban illenék, ha meggondolnád magad.

CLAUDIO

Lehetséges ez?

DON PEDRO

Nem akarom elhinni.

DON JUAN

Ha nem mersz hinni a szemednek, hát ne vadd be, mit tudtál meg. Én mutatok épp eleget! Majd ha láttatok, hallottatok mindent: cselekedjetek aszerint.

CLAUDIO

Ha bármit látok ma éjjel, amitől vissza kell lépnem: holnap ott, a násznép előtt, esküvés - helyett - megszegyenítem!

DON PEDRO

Én meg ahogy helytálltam érted a leánykérésben: veled tartok a megszegyenítésben is!

DON JUAN

Nem akarom tovább vádolni, míg ti magatok nem, lesztek tanúim. Csak éjfélig várjatok hidegvérrel: akkor feltárul minden magától.

DON PEDRO

Baljós napfordulás!

CLAUDIO

Szörnyű orvtámadás!

DON JUAN

Kivédett sorscsapás! - Ezt mondjátok majd ti is, ha meglátjátok, mi következik!

Mind el

3. szín

Utca. Lasponya, Furkó és örök jönnek

LASPONYA (az öröknek)

Derék s igaz emberek vagytok-e?

FURKÓ

Azok hát! Különben siralmas sorsra jutna testük-lelkük: örök üdvösségre.

LASPONYA

No nem, az nagyon is enyhe büntetés volna az elharapódzott korrekcióra - kivált a herceg úr őrségében!

FURKÓ

Helyes, Lasponya szomszéd, csak szabd ki nekik a reglamát!

LASPONYA

Először is: melyik köztetek a legindolensebb a rendőri szolgálatra?

ELSŐ ŐR

Leginkább Pogácsa meg Tufa, merthogy ők írni-olvasni is tudnak, uram.

LASPONYA

Gyere csak, Tufa szomszéd! Finom névvel áldott meg az Isten. Az előkelő ábrázat a jó szerencse ajándéka, de az írás-olvasás, az velünk születik!

MÁSODIK ŐR

Strázsamester uram, mind a kettő...

LASPONYA

Mind a kettő megvan benned - tudom, hogy ezt akartad kibökní. No, ábrázatodért adj hálát Istennek - de jobb, ha nem dicsekszel vele. Az írás-olvasást pedig csak akkor fitogtasd, amikor nem szükségeltetik efféle fényűzés. Az a híred, hogy te vagy itt a legindolensebb a rendőri szolgálatra: azért hát tartsd te a lámpást. Az a tiszted, hogy minden kétes személyt betakaríts. A herceg úr nevében akárki emberfiát megállíthatol.

MÁSODIK ŐR

De hátha nem áll meg?

LASPONYA

Ej, hát akkor ne figyelmezz rá, hanem ereszd útjára: ellenben hívd össze rögvest az egész őrseget - s adjatok mind hálát az Istennek, hogy megszabadított egy gazembertől.

FURKÓ

Ha nem áll meg, amikor ráparancsolunk, akkor nem is lehet a herceg alattvalója!

LASPONYA

Szent igaz! Márpedig őknek semmi dolguk mással, csakis a herceg úr alattvalóival. Aztán valami lármát ne csapjatok az utcán, mert az őrség számára mindennemű fecsegés-locsogás szigorúan kommandáltatik, és vétó terhe alatt legális.

MÁSODIK ŐR

Leginkább majd szunyókálunk, nem fecsegünk - tudjuk mi, hogy mi az őrszem tiszte!

LASPONYA

Lám csak, úgy beszélsz, ahogyan sokat látott, megfontolt bakterhez illik. Mert hát miért is volna a szunyókálás vétek? Csak arra ügyeljete, hogy el ne lopja valaki az alabárdotokat! No, járjátok végig a kocsmákat, és utasítsatok minden részegre, hogy - bújjon ágyba.

MÁSODIK ŐR

De hátha nem akaródnak nekik?

LASPONYA

Ej, hát akkor hagyjátok ott őket, míg ki nem józanodnak. Aztán, ha akkor se kaptok tőlük jó szót, hát mondjátok, hogy nem is őket kerestétek, tévedés történt.

MÁSODIK ŐR

Igenis, uram.

LASPONYA

Ha tolvajjal találkoztok: hivatali hatalmatoknál fogva gyanakodhattok rája, hogy nem tisztességes férfiú. S az ilyennel minél kevesebbet törődtök, bajlódtok: annál nagyobb böcsületet vallotok.

MÁSODIK ŐR

De ha tudjuk, hogy tolvaj, nem kell őtet lefogni?

LASPONYA

Igaz, ami igaz: hivatalból megtehetitek; de én azt mondom: aki szurokba nyúl, szurtos lesz az! Ha tolvajt fogtok, a legbékésebb eljárás: kilesni, míg megmutatkozik a lopós természete, s ellopakodik a kompániátokból.

FURKÓ

Tégedet, kolléga, mindig is könyörületes embernek ismertünk.

LASPONYA

Igaz, ami igaz: én egy kutyát se kötnék föl a magam jószántából - akkor már inkább egy embert, kivált, ha néminemű eminencia bizonyulna rája.

FURKÓ

Ha azt halljátok, hogy valahol csecsszopó ri éjtszaka: híjjátok elő a dajkáját, s parancsoljatok rá, hogy csitítsa el.

MÁSODIK ŐR

De hátha a dajka alszik, s nem hallja, hogy ráparancsolunk?

LASPONYA

Hát akkor csak vonuljatok el csendességgel: hadd ocsúdjék föl a pulya sírására! Mert amelyik juh nem hallja meg a bárány bőgését, az a bornyúbégetésre se neszel föl.

FURKÓ

Szent igaz.

LASPONYA

Eddig tartott az utasítás. A rend őre vagy:
herceg urunk tulajdon személyit repercentálod.
Ha szembetalálkozol éjtszaka a herceggel,
őtet is megállíthatod.

FURKÓ

Nem, a Szűzmáriáját, aztat talán mégse!

LASPONYA

Öt tallért egy ellen - akármelyik törvénytudó
személy előtt -, hogy igenis megállíthatod!
Persze, csak ha a herceg is rááll, hogy megálljon.
Mert a rend őrének senkit se szabad megsértenie;
márpedig, ha akarátja ellenire megállítasz valakit,
az sértés.

FUIRKÓ

A Szűzmáriáját, bizony úgy van!

LASPONYA

De úgyám! No, emberek, jó éjszakát! Aztán
ha valami fontos dolog esnék, engem híjhatok!
Szedjétek össze az eszeteket - de még a
cimboráitok eszét is -, jó éjtszakát! Gyere,
szomszéd!

Indulnak Furkóval

MÁSODIK ŐR

No, emberek, megkaptuk az utasítást. Üldögéljünk
itt a templom padján két óráig, aztán - ágyba mind!

LASPONYA (viszafordul)

Még egy szót, derék szomszédok! Cirkáljatok
signor Leonato portája körül, mert ott holnapra
lakodalom készül, s nagy nyüzsgés lesz
az éjjel! Isten áldjon! Virrasszatok éhbéren!

Lasponya és Furkó elvonul.

Előtántorog Boracchio, majd a nyomában Corrado

BORACCHIO (halkan)

Hé, Corrado!

ELSŐ ŐR (halkan)

Csitt! Ne moccanjatok!

BORACCHIO

Corrado, hol vagy már?

CORRADO

Itt, a sarkadban, komám!

BORACCHIO

Hát azért viszketett a sarkam! Mindjárt
gondoltam, hogy valami rühes alak lehet
ott!

CORRADO

Ezért még megkapod a magadét. De most halljam azt a históriát!

BORACCHIO

Csak lapulj ide, az eresz alá, már szemerkél az eső. Kivallok én mindent, mert borban az igazság!

ELSŐ ÓR (halkan)

Valami gazság! Füleljetek, emberek!

BORACCHIO

Tudd meg, hogy Don Juantól - ezer dukátot kaptam.

CORRADO

Milyen gaztettnek lehet ilyen nagy ára?

BORACCHIO

Azt kérdezd inkább: milyen gazembernek lehet ilyen sok pénze? Mert ha a pénzes gazembernek szüksége van a szegény legényre, akkor a szegény legény olyan árat szab, amilyen öneki tetszik!

CORRADO

Nem fogy csudám!

BORACCHIO

Látszik, hogy kezdő vagy. Azt tudod, hogy mellény, kalap, kabát divatja - semmiség.

CORRADO

Persze, csak ruha.

BORACCHIO

Azt mondom, divat!

CORRADO

Igen, a divat, az divat.

BORACCHIO

Eh! Épp úgy mondhatom, hogy a bolond, az bolond. Hát nem látod, micsoda huncut tolvaj a divat?

MÁSODIK ÓR (félre)

Huncut" - ismerős ez a név! Vagy hét éve garázdálkodik erre; nagy tolvaj! Úgy jár-kelet, mint valami nemesúr, "Huncut" - így híjják. emlékszek.

BORACCHIO

Hallod ezt? Valaki beszél!

CORRADO

Nem, csak a szélkakas nyikorog a házon.

BORACCHIO

Mondom hát, nem látod, milyen huncut tolvaj a divat?... Hogy elszédít, hogy kiforgat minden ficsurat?... úgy tizennégytől harmincöt évesig... Néha úgy ruházza őket, mint a fáraó vitézeit a megbarnult szentképen - néha meg mint a Bál isten papjait az

ótemplom ablakán - néha meg mint azt a csupasz képi Herkulest a koszlott, molyos kárpiton - megnézted? -, duzzadtabb a gatyapőce, mint a buzogánya...

CORRADO

Jó, jó, tudom én is - s azt is, hogy a divat több ruhát vág a sutba, mint amennyit ember elnyüstölhet... De hát nem megszédített a divat téged is? - lám, elkanyarodtál a históriádtól, s a divatról fecsegsz!

BORACCHIO

Attól ne tarts ! Tudd meg, hogy máma éjtszaka bekéredzkedtem Margarétához... a - Hero kisasszony komornájához, de úgy szólítottam, mintha Hero volna... A kisasszony ablakán kihajolva búcsúztatott, jó éjszakát kívánt vagy ezerszer... De nem jól mondom ezt a históriát... Azon kellett volna kezdenem, hogy a herceg, meg Claudio, meg a gazdám... No, a gazdám, Don Juan, az úgy dirigálta, állogatta, igazgatta azt a két urat, hogy onnét messziről, a kertből megleshessék a szerelmes találkat.

CORRADO

Aztán Margarétát Herónak gondolták?

BORACCHIO

Azok ketten igen, a herceg meg Claudio. De az én gazdám, az ördögfajzat, az tudta ám, hogy az ott Margaréta! Egy szó mint száz - a gazdám erősködése, a csalafinta sötétség, no meg leginkább az én szerelmes mesterkedésem - az megtette a magáét! Don Juan minden rágalma olyan valóságosnak rémlett egyszeriben, hogy Claudio őrzöngve rohant el... Megesküdött, hogy holnap reggel a templomban, mihelyt elé kerül Hero: ott, az egész gyülekezet előtt fejére olvassa, mit látott az éjjel, s kiadja az útját - mehet haza a menyasszony párja nélkül!

Az örök előlépnek

MÁSODIK ŐR

Megállj! A herceg nevében!

ELSŐ ŐR

Híjjátok a strázsamestert! Itten mi fölfedeztük az álladalom legveszedelmesebb paráznaságát.

MÁSODIK ŐR

Az a Huncut nevezetű is köztük lehet - azt majd megismerem a barkójárul.

CORRADO

Emberek, emberek!

MÁSODIK ÓR

Előkerítitek ti azt a Huncutot - errül
kezeskedem!

CORRADO

Emberek...

ELSŐ ÓR

Egy szót se! Ezennel befoglak! Megparancsolom,
hogy felsőbb engedelmetekkel velünk
tartsatok!

BORACCHIO

No, szép kis portéka lesz belőlünk, ha ezek itt
plajbászvégre kapnak!

CORRADO

Mondhatnám: keresett portéka. Csak nyugalom...
megyünk veletek!

Mind elvonulnak

4. szín

Szoba Leonato házában.
Hero, Margaréta, Ursula jön

HERO

Ursula, kedves, ébreszd föl a kuzinkámat,
Beatricét, mondd, hogy keljen már!

URSULA

Megyek, kisasszonyom.

HERO

S mondd, hogy jöjjön ide!

URSULA

Igenis. (Elmegy)

MARGARÉTA

Igazán, azt hiszem, jobb volna a másik gallér.

HERO

Nem, kedves Margóm, ezt veszem fel.

MARGARÉTA

Szavamra, ez nem áll olyan jól. Fogadni
mernék, hogy a kuzinkád is ezt mondja majd!

HERO

A kuzinkám bolond - és te is az vagy! Csakis
ezt veszem fel.

MARGARÉTA

Pompás ez az új fejdísz - csak a vendéghaj
lehetne rajta egy kicsit sötétebb. A ruha szabása
is remek! Én láttam a milánói hercegné ruháját,
amiért úgy odavannak...

HERO

Ó, csodálatos, azt mondják!

MARGARÉTA

Esküszöm, ehhez képest csak hálóköntös.
Arany hímzés, ezüst csipke - az ujján, vállán
gyöngy - és körös-körül kék fodor... De a
tiéd, kisasszonyom - ez a furcsa, finom, kecses
szabás - ez tízszer olyan izgalmas!

HERO

Adná Isten, hogy örömben viseljem, mert
nagyon nehéz a szívem!

MARGARÉTA

Nemsokára még nehezebb lesz - egy férfi
terhével.

HERO

Fuj, nem szégyelled magad!

MARGARÉTA

Miért, kisasszonyom? Azért, hogy ezt
tisztességesen kimondom? Tán nem tisztességes
dolog a házasság, még a koldusok násza is?
S tán nem tisztességes ember a párod - még
házasság nélkül is? Te jobb szeretnéd, ha így
beszélnék: "Szavammal ne vétsek, egy hitvestárs
oldalán..." satöbbi... Ej, nem sérti az én
beszédem, csak azt, aki hamisan gondolkozik.
Nem bántok én senkit. Mi bántó van abban, hogy
"nehezebb lesz egy férfi terhével"? Nincs
abban semmi - csak derék férfi, derék asszony
nyomja azt a derékaljat - s ne afféle.
könnyű szerelemből legyen terhesség. Kérdezd
csak meg Beatrice kisasszonyt - épp itt
jön!

Belép Beatrice

HERO

Jó reggelt, kuzin!

BEATRICE

Jó reggelt, kedves Hero!

HERO

No, mi az? Mért szólsz ilyen bágyadtan?

BEATRICE

Én már eztán csak így szólok, ha szólok.

MARGARÉTA

Búsan szóló solo. De hogy mégse maradj solo,
én majd táncolok rá.

BEATRICE

Csak vigyázz, félre ne lépj! Ha majd a férjed se
lép félre, lesz fiókatok egy egész fészekalja,

MARGARÉTA

Fészekalja! Sok beszédnek sok az alja.

BEATRICE

Mindjárt öt óra, ideje volna elkészülni, kuzin!
- Komolyan mondom, nagyon rosszul vagyok... Brrr!

MARGARÉTA

Brrr? Ez jelent valamit! Lovat biztatsz?...
vagy sólymot? vagy valami jómadarat?...
Kiderítem én, ki az!

BEATRICE

Kiderítheted, de engem kiterítenek!

MARGARÉTA

Előbb kell neked nászlepel, mint gyászlepel!

BEATRICE

Mit akar ez a bolond?

MARGARÉTA

Én semmit. De Isten adja meg minden epedő
szűznek a betevő falatját!

HERO

Nézd, kuzin, ezt a kesztyűt a gróftól kaptam.
Leheld be az illatát, milyen finom!

BEATRICE

Én már alig lehelek, mint a tömött liba.

MARGARÉTA

Egy szűz, akit megtömtek... Hm, ez nem is
rossz betegség!

BEATRICE

Eszed tokja! Úristen! Mióta vagy ilyen
szellemes?

MARGARÉTA

Mióta a te eszed tokba került, s pihen. Nem
jó, hogy az én fejemből is pattan ki sziporka?

BEATRICE

A fejdíszed jobban sziporkázik, mint a fejed.
- Igazán beteg vagyok.

MARGARÉTA

Benedictus-főzettel kell borogatni a szívét, más
nem használ.

HERO

De hisz az paraszti nevéen - bogáncs! Csak
meg ne bökje a bökőjével ez a Benedictus!

BEATRICE

Benedictus, Benedictus! Miféle célzás ez a
Benedictus?

MARGARÉTA

Célzás? Szó sincs róla! Csak az áldásos
bogáncsfőzetről van szó. Te most azt hiszed,
hogy én azt hiszem, hogy szerelmes vagy.
Nem, nem - Szűz Anyánkra! - nem vagyok
én olyan bolond, hogy azt higgyem, ami
sejlik, és azt sejtsem, ami rémlik - hogy azt
vegyem észre, amit szívre kell venni, s azt
vegyem szívre, amit észre kell venni - dehogyan
gondolom én meggondolatlanul, hogy szerelmes

vagy, szerelmes leszel, szerelmes lehetsz!
De hát Benedetto is így volt, s egyszercsak
rájött, hogy férfi. Azelőtt kiköpött, ha
házasságról volt szó, most pedig kiköpött
olyan, mint egy házasulandó ifjú. Én nem
tudhatom, kisasszonyom, mit forgatsz a
fejedben, de mondhatom, te is úgy forogtad
a szemed, mint más emberlánya.

BEATRICE

Meg nem áll a nyelved!

MARGARÉTA

De amit mond, az megáll!

Ursula besiet

URSULA

Kisasszonyom, szobádba, gyorsan! Itt vannak
a gavallérok - a herceg, a gróf úr, signor
Benedetto, Don Juan - s mind a többi a városból
- visznek a templomba!

HERO

Segítsetek felöltözni - kuzinkám, Margóm,
Ursulám !

Mind elsietnek

5. szín

Csarnok Leonato házában.

Jön Leonato Lasponyával és Furkóval

LEONATO

Mi járatban vagy nálam, derék földim?

LASPONYA

Én, kérem, szeretnék az úrral konfliktusban
szót érteni egy olyan kázusról, aki az úrnak,
igencsak közelről indifferens.

LEONATO

Csak röviden, láthatjátok, sok a dolgom.

LASPONYA

Hát, uram, így áll a dolog...

FURKÓ

Így bizony, uram.

LEONATO

Milyen dolog, jó emberek?

LASPONYA

Uram, ez a derék Furkó egy kicsikét el-eltér a
dologtól - öreg ember már, uram, nem olyan
genitális koponya, ammint, Isten segedelmével,

magam is szeretném, de bizisten olyan tisztességes, mint az a ránc ott a szemöldöke közt!

FURKÓ

Bizony, Istennek hála, vagyok olyan tisztességes, mint akárki fia, mán az öregje, ha nem tisztességesebb énnálam is.

LASPONYA

Eltaláltad szarva közt a tőgyit, Furkó szomszéd.

LEONATO

Jó emberek, egy kissé körülményesek vagytok.

LASPONYA

Kegyelmednek úgy tetszik, csakhogya mi a szegény herceg szolgálatában állunk. De az mán igaz, hogy énnem, ha énnekem anyai körülményem volna is, mint egy királynak, hát én aztat mind kegyelmedre testálnám hit alatt.

LEONATO

Minden körülményességed rám szakadjon, mi?

LASPONYA

Bizony, még ha ezerannyi volna is, merhogya hallom, kegyelmednek olyan infámis nagy redumációja van itt, mint akárkinek városszerte, és hát én ugyan szegény ember vagyok, de eztet azér jólesik hallanom!

FURKÓ

Hát még énnekem!

LEONATO

Nagyon szeretném már tudni, mit akartok mondani.

FURKÓ

Biz, uram, a strázsa máma éjtszaka elkapott egy pár olyan megrögzött cinkost, mint akárki itten Messinában - kegyelmedről nem is szólva.

LASPONYA

Derék vénember ez, uram, csak hát beszélhetnékje van - mán ahogy a szólás tartsa: "Hosszú élet, rövid ész," Uram Isten, mit nem lát az ember ebben a világban! - Azér csak jól beszélsz, Furkó szomszéd! Lám, jó ember az Isten - és hát ahol ketten ülnek meg egy lovat, ott az egyiknek csak hátul kell ülni. Jótét lélek ez, uram. Van olyan jó, mint akármelyik kenyérpusztító, de hát Isten jóvoltából nem minden ember egyforma, sajnos. - Ugye, jó szomszéd?

LEONATO

Persze, persze, ő elmarad mögötted.

LASPONYA

Hát a táluentumokat az Isten osztogassa.

LEONATO

Nos, mennem kell.

LASPONYA

Egy szót még, uram! A strázsa csakugyan betakarított két nótárius huncutot, és hát ma reggel akarnánk elvégezni a vizitációt a kegyelmed színe előtt.

LEONATO

Végezzétek el magatok, s tegyetek jelentést, sietek, láthatjátok.

LASPONYA

Lesz itt olyan vizit!...

LEONATO

Igyatok egy kis bort búcsúzóra - Isten áldjon!

Indul, de egy követ érkezése megállítja

KÖVET

Nagyuram, várnak, hogy a leányasszonyt a vőlegény elé vezesd.

LEONATO

Készen vagyok, indulok.

Leonato távozik a követtel

LASPONYA

Eridj, jó komám, teremtsd elő a notóriust, mondd, hogy tentát, pennát hozzon a fogházba, mert meg kell azokat az embereket vizitálni.

FURKÓ

Mégpedig eszesen!

LASPONYA

Van itt ész, sose félj! (Fejét kopogtatva)
Lakozik itt egymás, amitől még rájuk gyön a viszketeg. Csak kerítsd elő azt a tudós író, hogy atkát fektessen föl a megbiztatásunkról, s jelentkezzen nálam, a fogházban.

Mindketten távoznak

NEGYEDIK FELVONÁS

1. szín

Templom belseje.

Jön Don Pedro, Don Juan, Leonato, Ferenc barát,
Claudio, Benedetto, Hero, Beatrice stb.

LEONATO

Kérlek, Ferenc atyám, csak röviden - pusztán a szertartás szövegét - a házastársi kötelezettségekről majd beszélhetsz nekik később.

FERENC

Azért járultál-e ide, gróf uram, hogy ezzel a hölgygel házasságot köss?

CLAUDIO

Nem.

LEONATO

"Hogy házasságra lépj" - így helyes. Mert a házasságot te kötöd meg, atyám.

FERENC

Azért járultál-e ide, leányasszony, hogy a gróf úrral házasságra lépj.

HERO

Igen.

FERENC

Ha bármelyikőtök tud olyan titkos akadályról, mely a házasság megkötése ellen szól: üdvösségetekre kérek, el ne hallgassátok!

CLAUDIO

Tudsz-e ilyen akadályról, Hero?

HERO

Nem, uram.

FERENC

Tudsz-e ilyen akadályról, gróf uram?

LEONATO

Merészkedem felelni helyette: nem!

CLAUDIO

Mit nem merészelnek az emberek! Mit nem kockáztatnak! Mit nem tesznek napról napra, azt sem tudva, mit cselekszenek!

BENEDETTO

Mi ez? Vétó? Ezen csak nevetni lehet.

Hahaha!

CLAUDIO

Állj félre most, barát! - Hadd kérdelek meg: Te, mint apa, jó szívvel, szabadon Hozzám adnád e szűzet, lányodat?

LEONATO

Oly szabadon, mint Isten adta nékem.

CLAUDIO

S méltó viszonzásul mit adhatok Ily drága, gazdag ajándék fejében?

DON PEDRO

Semmit, ha őt nem küldöd vissza néki.

CLAUDIO

Jó hercegem, nemes hálaóra oktatsz. -

Tessék, vedd vissza lányod, Leonato!
Barátodnak ne adj poshadt narancsot!
Csak szín és máz a tisztesség a képén:
Nézd, hogy pirul itt, mint egy szűz leány!
Ó, hogy ravasz bűn mily fenséges és
Komoly köntösbe burkolózhat el!
Arcába szökkent vére nem bizonyság,
Hogy tiszta, jó? Nem esküdnétek-e,
Hogy hajadon leány? Pedig nem az!
Már ismeri a páros ágy hevét!
Nem szűzességtől: szégyentől pirul!

LEONATO

Mit mondasz, gróf?!

CLAUDIO

Azt, hogy nincs esküvő:

Ne kössem lelkem címeres bujához!

LEONATO

Jó gróf, ha lányomat próbára téve,
Ifjú szemérmét végül is legyőzted,
És szűzessége meghódolt neked -

CLAUDIO

Tudom, mit mondanál! Ha őt lebírtam,
Csak úgy ölelt engem, mint férjurát -
Előre -, s így ez vétkét mentheti.

Nem, Leonato!

Még rossz szóval sem kísértettem őt,
Csak illedelmes, gyöngéd szeretettel
Vettem körül, mint testvér kishugát.

HERO

És én nem annak látszottam vajon?

CLAUDIO

Látszottál annak. Múljon már a látszat!
Úgy tűnsz fel, mint a mennybolton Diána,
Mint szűzi bimbó, mielőtt kifeslik -
De ereidben lángolóbb a vér,
Mint Vénuszé, vagy buja barmoké,
Mikor nekivadulva bakzanak!

HERO

Rosszul van tán a gróf, hogy így beszél?

LEONATO

Jó herceg, mért nem szólsz?

DON PEDRO

Mit szóljak én?

Eljátszottam becsületem, mikor
Barátom egy rimával fűztem össze.

LEONATO

Jól hallok-e? Vagy mindezt álmodom?

DON JUAN

Jól hallasz, uram, és mindez való.

BENEDETTO (félre)

Ez volna esküvő?

HERO

"Való" - nagy Isten!

CLAUDIO

Én vagyok ez, ki itt áll, Leonato?
S ez itt a herceg? S ez a herceg öccse?
Ez Hero arca? S ez saját szemem?

LEONATO

Úgy van. De ezzel mit akarsz, uram?

CLAUDIO

Csak egy kérdést lányodnak hadd teszek föl.
S te, mint az apja, gyengéd hatalommal
Hass úgy reá, hogy igazat feleljen.

LEONATO

Úgy tégy, ha lányom vagy - parancsolom!

HERO

Isten, segíts, mindenki ellenem van!
Miféle vallatóra fogtok itt?

CLAUDIO

Úgy vallj, hogy jó neved szégyent ne valljon.

HERO

Hero vagyok - mocskolhat jog szerint
Akárki váddal?

CLAUDIO

Csak Hero maga.

Hero jó hírét - Hero söpri el.
Kivel beszéltél tegnap éjszaka
Az ablakodból éjfél s egy között?
Ha még leány vagy, erre válaszolj!

HERO

Azon az órán senkivel se szóltam.

DON PEDRO

Akkor nem vagy leány. - Jó Leonato,
Sajnálom, meg kell tudnod ezt... Hitemre:
Testvéröcsém, s a megcsalt gróf, s magam
Hallottuk, láttuk, hogy múlt éjszaka
Beszélte az ablakából egy latorral,
S az a pimasz szégyentelen kimondta,
Hogy már ezerszer jöttek össze titkon -
Bűnös találkozóra...

DON JUAN

Fúj, gyalázat!

Nincs erre név, nincs erre szó, uram!
A nyelv bemocskolódnék tőle, míg
Kimondaná. - Sajnálom, szép kisasszony,
Hogy így megtévelyedtél!

CLAUDIO

Ó, Hero!... hogy milyen Hero lehetnél,
Ha testi szépségednek csak felét
Szivedbe és lelkedbe írva látnám!
Isten veled, te rongy, te gyönyörű,
Te tiszta szenny, te szennyes tisztaság!
Szemem szerelmes ablakát bezárom;
Gyanú remegjen pillám függönyén is,
Hogy szépséged csak gyötrelmemre váljék,
S ne bővílhessen meg többé soha!

LEONATO

Nincs itt egy tör, hogy döfné át szivem?!...

Hero elájul

BEATRICE

Mi lel, kuzin?... mi ez?... hisz összerogysz!

DON JUAN

Menjünk haza. Ez a leleplezés
Sziven találta.

Don Pedro, Don Juan és Claudio távozik

BENEDETTO

Hogy van a kisasszony?

BEATRICE

Jaj, félek, meghalt! - Bátyám, most segíts!
Hero! Szólj, Hero! - Bátyám! - Benedetto! -

LEONATO

Sors, el ne vedd rólunk sújtó kezéd!
Halál a legszebb fátyol szégyenére -
Kivánhatunk-e mást.

BEATRICE

Hero! Kuzin!

FERENC

Éledj, leányom!

LEONATO

Még reám tekintesz?

FERENC

Miért ne?...

LEONATO

"Miért ne?" Nem harsogja szégyenét
A földkerekség? Tagadhatja-e
Lány-vérrel írott botrány-krónikáját? -
Ne élj, te Hero! Föl ne nyisd szemed!
Ha azt hinném, hogy nem halsz gyors halált,
S ujult erőd lebírja szégyened:
Magam ragadnék fenyeíteni fegyvert,
S lecsapnék rád! - Fájt, hogy nincs több
leányom?

Lázadtam a fukar Természet ellen?

- Jaj, egy is sok volt! Mért lett ez az egy is!

Miért is volt a szemem fénye - ez?

Fogadtam volna lányt örökbe inkább -

Egy koldus sarját, ingyen kegyelemből!

Ha azt mocskolná így bűn és gyalázat,

Mondhatnám: "Egy csepp vére sem sajátom,

Bitang ágyékból származott e szégyen!"

De ő - enyém! Dicsértem őt, szerettem,

S kérkedtem véle. Oly nagyon enyém volt,

Hogy ennen lényem nem volt oly sajátom,

Mint ő maga! S ő, ő hullt oly mocskba,

Hogy nincs a nagy tengerben annyi hab,

Amennyi még egyszer tisztára mossa -

S nincs annyi sója, hogy romlott husát

Épen megóvjja...

BENEDETTO Csillapodj, uram!

Én úgy ámulok - szóhoz sem jutok.

BEATRICE

Rágalmazták hugom - lelkem reá!

BENEDETTO

A hálótársad volt, kisasszonyom?

BEATRICE

Múlt éjjel nem, de tegnap éjjelig
Hálótársam volt egy éven keresztül.

LEONATO

Ez bizonyíték, újabb bizonyíték,
Arra, mi úgyis vas-szilárdan állt!
Vagy hazug tán e két herceg, s hazug
Claudio, ki úgy szerette őt,
Hogy foltját könnyel mosta volna le?
Hagyjuk magára: meg kell halnia.

FERENC

Figyelj egy percre rám!
Azért hallgattam oly soká, s azért
Engedtem ily szabad folyást a sorsnak,
Mert egyre a leányasszonyt figyeltem:
Ezerszer is bibor festette arcát,
S ismét ezerszer ártatlan szemérem
Angyal-fehérral űzte el a pírt,
S oly perzselő tűz lobbant föl szemében,
Hogy elhamvadt a hazug rágalom,
Amit rászúrt a két úr. Mondj bolondnak,
Ne bízz többé se stúdiumaimban,
Se próbájukban, a tapasztalásban,
Ne bízz koromban, tisztemben, hitemben:
Ha nem ártatlanul sújtotta le
A drága lányt egy gyilkos tévedés.

LEONATO

Atyám, az nem lehet. Látod magad:
Még benne is van annyi becsület,
Hogy nem terheli hamis esküvel
Veszendő lelkét: ime, nem tagad!
Mért próbálsz hát őhelyette is
Leplezni a mezítelen valót?

FERENC

Leányom, szólj: kivel vádoltak itt?

HERO

Az tudja, aki vádol: én magam nem,
Ha van csak egy oly élő férfi is,
Kit jobban ismerék, mint lánynak illik:
Ne oldozzon fel irgalom! Atyám,
Ha rám bizonyul az, hogy bárkivel
Tilalmas órán volt társalkodásom,
Vagy tegnap éjjel szóltam földi lényel;
Ám sújtson átok, törvény, kínhalál!

FERENC

Szörnyű tévhitben élnek az urak.

BENEDETTO

Kettő közülük gáncstalan lovag.
Ha ítéletük megtévedt ez egyszer:
A fattyu Don Juannak műve lesz az,
Ki mindig aljas terveket kohol.

LEONATO

Nem tudhatom. Ha igaz volt a vád:
Kezemmel tépem szét a lányt. Ha nem:
Megemlegeti a rágalmazó,
Bármily nagy úr! Nem száradt még ki vérem,
Nem ette úgy meg vénség agyvelőmet,
Nem fosztott úgy ki balsors mindenemből,
S nem szórta úgy szét jó barátaim,
Hogy föl ne keljek ilyen sérelemre:
Lesz itt erő e karban, ész e fejben,
Lesz fegyver bőven és barát sereggel
Hogy bosszút álljak!

FERENC Csillapodj le most,
S fogadd vezérül jó tanácsomat.
A herceg holtnak gondolhatta lányod:
Zárd hát el egy időre nagy titokban,
És hírdeld azt, hogy valóban nem él.
Látszatra rendezz nagy gyászünnepélyt;
Családoknak ősi kriptaboltját
Diszítse gyászos sírirat, s legyen
Hiánytalan a temetési pompa.

LEONATO

Mi sül ki ebből, és mi haszna ennek?

FERENC

Ha jól csinálod: így a rágalom
Helyébe bánat lép - s ez már haszon -,
De céloom nem csak ennyi: többre is
Török, mikor mesterkedést ajánlok.
Ha szörnyethalt a lány a vád alatt
- Mert ehhez most már ragaszkodni kell -,
Siratni, szánni, mentegezni fogják.
Tapasztalat, hogy nem becsüljük azt,
Mi megvan, bezzeg túlbecsüljük azt,
Mit elvesztettünk! Rejtett kincseket
Találunk benne, mikről azelőtt
Semmit se tudtunk. Claudio is így jár:
Ha hallja, hogy a vád megölte Herót,
A lány előtte eszményként ragyog fel,
És belopózik édességesen
A képzeletnek titkos műhelyébe:
Lényének minden drága porcikája
Még ünnepibb köntösbe öltözik,
S kápráztatóbb és élőbb lesz szemében,
Mint az a lány, ki valósággal élt.

Gyászolni fog a vőlegény, ha volt
Szívében csak egy szikra szerelem,
S emészti majd, hogy mért sújtott le vádja -
Még akkor is, ha esküszik reá!
Tégy így tehát és jó sikert remélj:
Lehet, hogy még szebb lesz a fordulat,
Mint én vázoltam rögtönözve itt.
S ha semmi más jót nem hoz is neked:
Mihelyt e lány holtának híre megy,
Elhamvad a fölzúdulás tüze.
S ha mégsem úgy lesz: még elrejtethed
- Amint kicsorbult híre megkivánja -
Egy szent kolostorban, hová szemek,
Nyelvek s lelkek haragja el nem ér.

BENEDETTO

Signor Leonato, hallgass a baráttra!
Tudod, hogy hercegünkhöz s Claudióhoz
Igaz hűség és szeretet kötöz,
Mégis - hitemre - ebben a dologban
Oly titkosan s vigyázva járok el majd,
Mint lélek jár a testben.

LEONATO

Vész sodor:

Kapaszkodom egy szalmaszálba is.

FERENC

Helyes. Ne vesztegessünk több időt!
A furcsa sebre furcsa ír kerül. -
Halj meg, hogy élj! Leányom, esküvőd
Csak eltolódik - tarts ki emberül!

Ferenc barát, Hero és Leonato távozik

BENEDETTO

Kisasszonyom, Beatrice... Te mindvégig sírtál.

BEATRICE

Sírtam, és fogok is sírni.

BENEDETTO

Nem akarom, hogy sírj.

BEATRICE

Nem temiattad, a magam jószántából sírok.

BENEDETTO

Hiszem, hogy szép kuzinodat rágalom érte.

BEATRICE

Mit nem adnék annak, aki visszaszerzi jó hírét!

BENEDETTO

S van mód ilyen baráti szolgálatra?

BEATRICE

Mód éppen van, csak barát nincs.

BENEDETTO

Férfinak való munka volna?

BEATRICE

Férfinak való, de nem neked.

BENEDETTO

Semmit sem szeretek a világon annyira...
mint téged. Nem furcsa?

BEATRICE

Olyan furcsa, mint minden ismeretlen. Én is
éppígy mondhatnám, hogy semmit sem szeretek
annyira, mint téged... de ne higgy nekem!
Pedig nem hazudok. Nem árulok el semmit...
És nem tagadok semmit... Nagyon fáj, ami
a kuzinomat érte.

BENEDETTO

Kardomra esküszöm, Beatrice, te szeretsz engem!

BEATRICE

Tilos az eskü, nyeld le!

BENEDETTO

Kardomra esküszöm, hogy szeretsz - és kardomat
nyeletem le azzal, aki azt meri mondani,
hogy én nem szeretlek.

BEATRICE

Nem nyelnéd inkább vissza azt, amit mondtál?

BENEDETTO

Nem nyelném én vissza, a legjobb mártással se
- kimondom: szeretlek!

BEATRICE

Akkor az Isten bocsássa meg vétkem...

BENEDETTO

Mi a vétked, édes Beatrice?

BEATRICE

Jókor vágta a szavamba, már majdnem
kimondtam, hogy szeretlek.

BENEDETTO

Mondd ki teljes szívedből!

BEATRICE

Teljes szívem szeret - de kimondhatatlanul.

BENEDETTO

Parancsolj velem: bármit megteszek érted!

BEATRICE

Öld meg Claudiót!

BENEDETTO

Azt a világért se!

BEATRICE

Megölsz azzal, hogy megtagadod - Isten veled!

BENEDETTO

Várj édes Beatrice!

BEATRICE

Ha itt vagyok se várok semmit... Nem
szeretsz... Hadd menjek, eressz!

BENEDETTO

Beatrice...

BEATRICE

Esküszöm, megyek!

BENEDETTO

Elébb kössünk békét.

BEATRICE

Persze, bátorságosabb békét kötni velem,
mint kardot kötni az ellenség ellen.

BENEDETTO

Claudio ellenséged?

BEATRICE

Hát nem nyilvánvalóan cégéres gazember, aki
az én véremet merete szidni, káromolni,
meggyalázni? Volnék csak férfi!... Ilyet, hogy
valaki hitegessen egy lányt, s aztán ahelyett,
hogy hites feleségül venné, a násznép előtt
támadjon rá szemérmetlen váddal, leplezetlen
rágalommal, kíméletlen gonoszsággal...
Nagy Isten! csak férfi volnék!... A piactéren
falnám föl a szívét!

BENEDETTO

Hallgass meg, Beatrice!

BEATRICE

Még hogy férfival csevegett az ablakból!...
Gyönyörű mese!

BENEDETTO

De Beatrice...

BEATRICE

A drága Hero - meghurcolva, meggyalázva,
tönkretéve...

BENEDETTO

Beat...

BEATRICE

Hercegek és grófok! Persze, a herceg úr, mint
tanú, s a "hercig úr", mint tabu - persze, ki
merne nyúlni ilyen édes grófocskához! Ó, bár
férfi volnék, hogy kiálljak vele ! Vagy bár
volna férfi a barátaim között, hogy kiálljon
értem! De mivé olvadt a virtus? - nyájassággá!
A vitézség? - nyálassággá! - Egyebe sincs
már a férfinak, csak nyelve - de micsoda
nyegle nyelve! - az most a hős Herkules, aki
nagyot tud hazudni, s meg is esküszik rá!... Ha
megveszek, se lehetek férfiember: elveszhetek
hát kínomban, mint asszonyállat.

BENEDETTO

Maradj, kedves Beatrice - száradjon le a
kezem, ha nem szeretlek!

BEATRICE

Ne esküdözésre használd a kezed, ha szeretsz!

BENEDETTO

Szívvel-lélekkal vallod, hogy Claudio gróf
rágalmazta Herót?

BEATRICE

Olyan biztos az, mint hogy szívem s lelkem van.

BENEDETTO

Elég. Fogadom, hogy kihívom. Hadd búcsúzzam kézcsókkal... E kézre mondom: drágán mégfizet Claudio! Még hallasz rólam - aszerint ítélj meg! Menj, s tartsd a lelket kuzinodban! Nekem azt kell híresztelnem, hogy meghalt... Isten áldjon!

Benedetto elsiet, Beatrice elvonul

2. szín

Vallatószoza a törvényszéken.

Jön Lasponya, Furkó s egy jegyző - mind hivatalos öltözékben. Az őrség bevezeti Corradót és Boracchiót

LASPONYA

Együtt van az egész törvényszéklet?

FURKÓ

Széket meg párnát a jegyző úr alá!

JEGYZŐ

Kik a delikvensek?

LASPONYA

Mi vagyunk itt minden, én meg a kollégám.

FURKÓ

Úgy is van. Mi kaptunk ordenárét, hogy lefolytassuk az inváziót.

JEGYZŐ

De kik a tettesek? Álljanak a strázsamester úr elé!

LASPONYA

Az ám, álljanak elébe! - Mi a neved, komám?

BORACCHIO

Boracchio.

LASPONYA

Tessék beírni, hogy "Boracchio". - Hát a te neved, fickó?

CORRADO

Én nemesember vagyok, kérem, s a nevem:

Corrado.

LASPONYA

Írjad: "Corrado nemzetes úr." - Félitek-é az Istent, uraim?

CORRADO

Reméljük, uram.

BORACCHIO

LASPONYA

Írjad: remélik, hogy félik... De előre írd az Istent, mer Isten ments, hogy Isten elmaradjon az ilyen zshiványok mögött! - No, urak, hát bizonyítékunk van rája, hogy alighanem csaló gazemberek vagytok, és hát kis híján eztet gondoljuk tirólatok, rövidre fogva. Erre mit feleltek?

CORRADO

Azt, uram, hogy nem vagyunk azok.

LASPONYA

Csuda agyafúrt fráter ez, mondhatom - no de majd túljárok én az eszin! - Most te gyere ide, fickó, súgok valamit! Aszondom, hogy aszondják, hogy csaló gazemberek vagytok.

BORACCHIO

Csak azt mondhatom, uram, hogy nem vagyunk azok.

LASPONYA

No jól van, állj csak oda félre... - Isten úgyse, mind a kettő ugyanazt vallja! Leírtad, hogy aszondják, hogy nem gazemberek?

JEGYZŐ

Strázsamester uram, nem jól indul így a vizsgálat. Az öröket kellene kikérdezni, mert azok vádolják őket.

LASPONYA

Az ám, biz'isten, az lesz a legfizikusabb útja-módja... Győjjön az őrség! - Biztos urak, megbiztatlak benneteket a herceg nevében: vádoljátok ezeket az embereket.

ELSŐ ŐR

Ez az ember kibökte, hogy Don Juan - a herceg testvéröccse - gazember.

LASPONYA

Írjad: "Don Juan - gazember..." No, ez nyilvánvaló lázadás, illyet mondani, hogy egy herceg testvéröccse gazember!

BORACCHIO

Strázsamester uram...

LASPONYA

Kusti, fickó! Nem szeretem a képedet, annyit mondok!

JEGYZŐ

Mi egyebet hallottatok még tőle?

MÁSODIK ŐR

Bizony, még azt is, hogy ezer dukátot kapott Don Juantól, amiért hamis váddal Hero kisasszony becsületére tört.

LASPONYA

Ez nyilvánvaló betöréses lopás, a javából!

FURKÓ

Engem úgyse, az!

JEGYZŐ

Mit hallottatok még, fiam?

ELSŐ ÓR

Még azt, hogy Claudio gróf erősködött, és szavára fogadta, hogy ő bizony legyalázza Hero kisasszonyt az egész gyülekezet előtt, s el nem veszi feleségül!

LASPONYA

Gazember! Ezért örök váltsággal lakolsz!

JEGYZŐ

Hát még?

MÁSODIK ÓR

Ennyit hallottunk.

JEGYZŐ

Több ez, semhogy letagadhatnátok, urak. Don Juan ma reggel titokban szélnek eredt, Hero valóban így vádoltatott meg, így taszított el, és így halt bele fájdalmába. Strázsamester uram, kötözzétek le őket, s vezessétek Leonato elé! Én előremegyek, s bemutatom a vallomásukat! (Távozik)

LASPONYA

Rajta, lekötelezni őket!

FURKÓ

Le ám - a kezüket!

CORRADO

Coki, tökfej!

LASPONYA

Magasságos Isten!... Hol a jegyző? Ezt írja le, hogy a herceg úr rendőre "tökfej"!... Kötelelet rá! - Te gané, te!

CORRADO

Kotródj innen! Szamár vagy, szamár...

LASPONYA

Hát már a sarzsimat se repetálsz? a koromat se repetálsz? Ó, csak volna itt a jegyző, hogy számárnak írna le! Uraim, ezt ne feledjétek, hogy szamár vagyok! Jegyezzétek meg, ha nincs is lejegyezve, hogy szamár vagyok! Te gazember, te, rád bizonyítom én hites tanúkkal, hogy korrekt vagy tetőtől talpig! Én pedig bölcs ember vagyok, s mi több, hivatalos személy, s mi több, háztulajdonos, s mi több, olyan szép derék darab hús, mint senki itt, Messinában... Ollyan, aki igenis törvénytudó, igenis módos ember, igenis nagybérlő, s igenis, megvan a maga két rend ruhája meg mindene takarosán! - Vezessétek el! - Ó, csak írásban lefektették volna, hogy szamár vagyok!

Mind elvonulnak

ÖTÖDIK FELVONÁS

1. szín

Leonato háza előtt. Jön Leonato és Antonio

ANTONIO

Ha így folytatod, elveszted magad.
Nem bölcs dolog, hogy nem törődsz magaddal,
Csak bánatoddal.

LEONATO Hagyd el ezt a leckét!

Oly hasztalan zuhog fülembe, mint
Szitába víz. Ne adj nekem tanácsot!
Ne duruzsoljon senki így fülembe,
Míg nincs olyan fájdalma, mint nekem!
Mutass apát, ki így szerette lányát,
S ki boldogságát így vesztette el:
Ám intsen engem türelemre ő!
Vesd egybe gondját az én bánatommal,
Mérd össze sorsunk ízről ízre úgy,
Hogy kínra kín és bajra baj feleljen,
Egyforma sorban, rendben, itt is, ott is:
S ha ő mosolyog, szakállát simítva,
Ő kurjant és kacag nyögés helyett,
Ő kúrálgatja bölcs szóval a kint,
Ő fojtja borba búját fáklyafényné l-
Ám jöjjön: tőle tanulok türelmet!
De ilyen ember nincs. Az emberek
Tanácsot, vigaszt csak oly bajra tudnak,
Mit nem éreznek, Ha megízlelik:
Csak kín marad a jó tanács helyén,
Mely gyógyszerigért órvongásra is,
Selyemszállal fékezte a dühöngőt,
S haláltusát szavakkal orvosolt.
Mindenki tud türelmet prédikálni
Bú terhe alatt kétrét görnyedőknek,
De senkiben sincs ugyanily morál,
S erő, amikor mind ez a teher
Saját vállán van. Tartsd meg jó tanácsod:
Túlsírja kínom prédikációdat.

ANTONIO

Gyermek vagy férfi - ebben egyre megy.

LEONATO

Kérlek, hogy hallgass. Hús és vér vagyok;
S még filozófusok közt sincs olyan,
Ki csak fogfájást békén tűrne el -
Bár isteneknek nyelvén írja meg,

Hogy sorsnak, kinnak fittyet hányni illik.
ANTONIO

Ne végy magadra minden szenvedést:
Viseljék terhét megbántóid is!

LEONATO
Most bölcsen szóltál: ezt meg kell fogadnom.
Azt súgja lelkem, Hero tiszta volt...
Hadd tudja ezt meg Claudio, s a herceg,
S mindenki, aki rágalmazni merte!

Don Pedro és Claudio közeleg

ANTONIO
Ni, hogy siet a herceg, s Claudio!

DON PEDRO
Jó'stét! Jó'stét!

CLAUDIO Jóestét, uraim!

Sietnek tovább

LEONATO
Egy szóra csak...

DON PEDRO Sietnék, Leonato.

LEONATO
Siettek, fenség? Akkor Isten áldjon!
Épp most siettek! De hisz - egyre megy.

DON PEDRO
Ne kötekedj velünk, derék öreg.

ANTONIO
Ha kötekedve kell helyt állani:
Itt egyikünk ma elterül.

CLAUDIO Ki bántja?

LEONATO
Te bántasz engem, te fárizeus, te!
Csak ne tedd kezed a kardmarkolatra:
Nem félek tőled.

CLAUDIO Törjön le kezem,
Ha ősz korodnak félni ad okot!
Véletlen volt az, hogy kardomra tettem.

LEONATO
Elég! Ne tréfálj itt, ne gúnyolódj!
Nem agyalágyult vén bolond beszél;
Nem éveimnek bástyája mögül
Dicsekszem, hogy ki voltam, és mi lenne,
Ha agg nem volnék! Tudd meg, Claudio:
Úgy megsértetted szűz lányom s magam,
Hogy félretéve higgadtságomat,
Ősz fejjel, s évek terhével rakottan,
Kihívlak, állj helyt - férfi, férfi ellen!
Azt mondom: meggyaláztad szűz leányom!
Rágalmad törét forgattad szivében,

S pihen már ősök csontjai között,
Olyan kriptában, mely szégyent nem ismert,
Amíg gazságod vádat nem koholt!

CLAUDIO

Gazságom?!

LEONATO Az! - kimondom kereken!

DON PEDRO

Nem jól beszélsz, öreg.

LEONATO Uram! uram!

Bebizonyítom - s vére lesz pecsétem -,
Ha még oly szépen s mesterkedve vív is,
S mégúgy virít is vérmes ifjusága!

CLAUDIO

Hagyj engem békén: nincs dolgom veled.

LEONATO

Csak így leráznál? Lányom merted ölni:
Ha engem ölsz meg, fickó, férfit ölsz!

ANTONIO

Kettőnket öljön - férfimunka lesz -
Ha lesz... De előbb eggyel boldoguljon!

Közéjük áll, s kardot ránt

No, kard ki, kard! - Álljon ki énvelem!
Gyerünk, kölyök! Gyerünk, gyerünk, kölyök!
Elhúszom én a nótád, csak cselezz -
El én, nemesi becsületszavamra!

LEONATO

De testvér...

ANTONIO

Hagyj! Isten látja, kishugom szerettem -
S megölték rágalommal senkiházik,
Kik úgy mernek csak férfival kiállni,
Amint én kígyót nyelvén fogni meg!
Majmok, pulyák, szájhősök, kóficok!

LEONATO

Antonio...

ANTONIO

Maradj békén! Eh, jól ismerem őket!
Mégmértem súlyuk hajszálpontosan!
Pöffeszkedő, piperkőc ficsurak,
Hazudnak, csalnak, mocskolnak, gyaláznak,
Komédiáznak, vágnak bős pofákat,
Eldurrogatnak féltucat nagyesküt,
Hogy átdöfnék ellenfelük - ha mernék...
És ezzel vége!

LEONATO

Testvér!

ANTONIO

Eh - elég!

Ne szólj belé, ezt elintézem én.

DON PEDRO

Urak, mi nem szeretnénk ingerelni...

(Leonatóhoz)

Az én szívem is fáj lányod halálán;
De esküszöm, hogy igaz volt a vád,
És jó bizonyosság szólt mellette nyilván.

LEONATO

Uram, uram...

DON PEDRO Nem hallgatlak.

LEONATO Nem-é?

Gyerünk innen, meghallgat minket ő még!

ANTONIO

Meg ám! S valaki megkeserüli!

Leonato és Antonio a házba vonul.

Benedetto jön

DON PEDRO

No nézd csak, itt jön az, akit kerestünk!

CLAUDIO

Mi újság, signor?

BENEDETTO

Üdvözöllek, fenség!

DON PEDRO

Isten hozott, signor! Majdnem arra érkeztél,
hogy szétválassz egy majdnem-összezapást.

CLAUDIO

Már azon voltunk, hogy kipróbáljuk, le
tudja-e harapni az orrunkat két fogatlan
vénember.

DON PEDRO

Leonato meg a bátyja. Ehhez mit szólsz? Nem
lettünk volna párviadalra ifjak a két vén
gyerekhez?

BENEDETTO

Igaztalan perben nincs értelme a vitézkedésnek.
Éppen kettőtöket kereslek.

CLAUDIO

Mi is téged kerestünk már mindenütt, mert
nagyon megszállt bennünket a melankólia:
azt szeretnénk, ha te úznád el. Nem villogtatnád
az eszed?

BENEDETTO

Itt van, amit villogtassak, hüvelyében.
Kihúzzam?

DON PEDRO

Övön hordod az eszed?

CLAUDIO

Övön senki sem hordja az eszét, de van, aki
övön alul szúr vele. Sebaj, húzd csak elő a
szerszámod - úgy biztatlak, mint valami
hegedűst - mert mulatni szeretnék.

DON PEDRO

Szavamra, sápadt! - Beteg vagy? Vagy haragszol?
CLAUDIO

Szedd össze magad, barátom! Nagy a feje,
búsuljon a ló - de te vagy olyan legény, hogy
lóvá tedd a búbánatot.

BENEDETTO

Uram, sziporkázásban is kiállok veled bajra,
ha épp énvelem gyűlt meg a bajod. Válassz új
témát, kérlek.

CLAUDIO

Püff neki! Adjatok markába hozzá új bököt,
mert ez a legutóbbi beletörött a bökésbe.

DON PEDRO

Esküszöm, egyre sápadtabb! Csakugyan dühös
lehet.

CLAUDIO

Ha úgy van, tudja ő, mi a teendő.

BENEDETTO

Súghatnék egy szót a füledbe?

CLAUDIO

Isten ments, hogy ebből kihívás legyen!

BENEDETTO (fojtott hangon)

Rongy ember vagy - nem tréfálok. Hajlandó
vagyok kiállni, ahogy óhajtod, amivel
óhajtod, amikor óhajtod. Állj helyt, vagy a
szemedbe mondom, hogy: gyáva. Megöltel egy
drága hölgyet: haláláért még meglakolsz.
(Fennhangon) Hadd hallom válaszod!

CLAUDIO

Állok elébe. Úgyis kívántam már valami jó
mulatságot.

DON PEDRO

Lakoma készül, lakoma?

CLAUDIO

Az ám! - Köszönöm szépen - épp most hívott
meg borjúfőre és kappanpecsenyére. Csorbuljon
ki a pengém, ha föl nem vágom derekasan!
- Süketfajd nem lesz ?

BENEDETTO

Ficánkol az eszed, uram, mert nem sokat
nyom a latban.

DON PEDRO

Elmondom, hogy magasztalta Beatrice az
eszedet múltkorában. Azt találtam mondani,
hogy szellemed finom. "Finom ám - vágja rá
-, véknyan csörgedezik." - "Nem - mondom
én -, nagy szellem." - "Az ám - feleli -,
otrombanagy." - "Nem - mondom én -, jó esze
van." - "Jó ám - feleli -, mert nem sok vizet
zavar." "Nem - mondom én -, páratlan koponya."
- "Páratlan hát - mondja -, mert egy kereke

hiányzik." - "Dehogyan - mondom én -, hisz több nyelven beszél." - "Meghiszem azt - mondja -, amire hétfőn este megesküszik, azt kedd reggel letagadja: két nyelve van, sőt kétágú nyelve!" Így kiforgatta egy óra alatt minden virtusodat; de végül csak fölsóhajtott, s oda lyukadt ki, hogy te vagy a legreमेkebb férfi egész Itáliában!

CLAUDIO

Erre aztán tiszta szívből sírva fakadt - s hozzátette, hogy neki ugyan édesmindegy.

DON PEDRO

Így volt, annyi szent, de hogyha nem gyűlölné halálosan Benedettót, akkor eszeveszette szeretné. Az öregúr lánya mindent elmondott.

CLAUDIO

Mindent, mindent! S tegyük hozzá: Isten szeme látta, mikor elbújt a kertben.

DON PEDRO

De vajon mikor rakhatjuk föl a vad bika szarvát a megszelídített Benedetto homlokára?

CLAUDIO

S alája a feliratot: "Itt látható Benedetto mint házasember?"

BENEDETTO

Isten veled, fiú! Ne feledd, mit mondtam. Itt hagylak: folytasd csak ezt az anyámasszony-katonája-fecsegést! Úgy villogtatod a sziporkáidat, mint a nagylegények a kardjukat, de a sziporka - hál'istennek - senkiben sem tesz kárt. Fenség, köszönöm sok jóindulatodat: meg kell válnom kíséretedtől. Öcséd, a fattyú, Messinából megszökött. Közös erővel megöltetek egy ártatlan, drága hölgyet. Ezzel a csupasz állú ifiúrral még találkozunk - addig is: béke vele! (Távozik)

DON PEDRO

Ez komolyan beszélt!

CLAUDIO

De milyen komolyan! S fogadni mernék: Beatrice szerelme szállt a fejébe.

DON PEDRO

Kihívott párbajra?

CLAUDIO

Ki ő, kereken.

DON PEDRO

Mondhatom, csinos figura az ember, mikor zekéjét, nadrágját magára veszi, de az eszét otthon hagyja!

CLAUDIO

Óriás a majomhoz mérve: de azért a majom

valóságos professzor az ilyen emberekhez képest.

DON PEDRO

De csendesedj most, hadd szállok magamba...
Nem azt mondta, hogy az öcsém megszökött?

Jön Lasponya, Furkó és az őrség Corradóval
és Boracchióval

LASPONYA

Gyertek csak, urak, ha az Igazság istenasszonya ráncba nem szed benneteket, hát akkor akár el is hajíthassa azt a híres mérlegjít! Akármilyen fene képmutatók vagytok is, mi majd a képetekre mászunk!

DON PEDRO

Mi ez?... Öcsém két embere - megkötözve!
Boracchio az egyik?...

CLAUDIO

Tudakold, fenség, hogy mit vétettek?

DON PEDRO

Őrség! Mit vétettek ezek az emberek?

LASPONYA

Hát, uram, először is hamis tanúvallomást tettek, de a tetejibe még valótlan hazugságot is állítottak; másodszor is hitelvrontást követtek el; s hatodszor és utoljára rágalom alá helyeztek egy kisasszonyt; harmadszor pediglen igazolatlanul bizonyítottak; s végezetül - hazudós rongy emberek.

DON PEDRO

Először is azt kérdem: mit követtek el?
Harmadszor azt kérdem: mi a vétküek?
Hatodszor és utoljára: miért vannak fogságban?
S végezetül: mi a vád ellenük?

CLAUDIO

Derekas taglalás: a megadott beosztás szerint.
Szavamra mondom: egyértelmű, világos gondolatmenet.

DON PEDRO

Ki ellen vétettetek, emberek, hogy így fognak benneteket vallatóra? Ez a tudós strázsamester olyan akkurátus, hogy nem lehet eligazodni a szaván. Mi a vétketek?

BORACCHIO

Kegyes herceg, hadd legyen vége a vallatásnak.
Tefenséged hallgasson ki - s ám öljön meg a gróf! Megtévesztettem tefenséged szemét is: de amit még a ti bölcsességeitek sem vett észre, azt ezek az együgyű bolondok fölfedezték.
Kihallgatták szavam ma éjjel, mikor ennek az

embernek elmondtam, hogyan bujtott fel testvéröcséd, Don Juan, Hero kisasszony megrágalmazására... meg amikor elmondtam, hogyan vezették tefenségedet a kertbe, csak hogy lássa Margarétát Herónak öltözve, s engem, amint édeskedem vele... s azt is, amikor rátértem, hogyan fogadkozott a gróf, hogy megszégyeníti Herót az esküvőjén... Gázságom jegyzőkönyvbe került, s inkább a vérem pecsételje meg, mint hogy szégyenszemre újabb gazsággal tetézzem! A kisasszonyt sírba vitte a gazdám meg a magam hamis vádaskodása... Száz szónak is egy a vége: nem kívánok én már semmit, csak azt, ami gazembernek kijár.

DON PEDRO

Nem úgy hasít ez beléd, mint a kard?

CLAUDIO

Mint mérget ittam mindenegy szavát!

DON PEDRO

Hát testvéröcsém bujtott erre föl?

BORACCHIO

Ő - és busásan megfizette munkám.

DON PEDRO

A velejéig áruló bitang!

Meg is szökött a gonosztett után!

CLAUDIO

Te drága Hero! Képed úgy ragyog fel,

Mint akkor, amikor beléd szerettem!

LASPONYA

Na, vigyétek innen a dilikvenseket! Azóta már a mi notórius jegyzőnk kellő reformációt adott signor Leonatónak a kázusról... Csak egyet el ne felejtsetek, urak: mihelyt lesz rá érkezésetek, foglaljátok írásba, hogy számár vagyok!

FURKÓ

Ehol ni, gyön nagyurunk, signor Leonato meg a jegyző!

Jön a házból Leonato és Antonio a jegyzővel

LEONATO

Melyik az a gaz? Hadd nézem meg arcát,
Hogy ha még egyszer látok ilyen embert,
Jól elkerüljem! Melyik köztük az?

BORACCHIO

Ha megrontód kívánod látni: rám nézz!

LEONATO

Te vagy, te pribék, ki leheleteddel
Megölted tiszta lányom?

BORACCHIO

Én, csak én.

LEONATO

Nem csak te, gaz! Magad rágalmazod most.
Emitt áll még két tisztelt férfiú...
S egy elszelelt, ki szintén cinkosod volt. -
Urak! köszönöm leányom halálát.
Jegyezzétek föl hőstetteitek közt!
Ezt jól csináltátok, tagadhatatlan.

CLAUDIO

Nem is tudom, hogyan kérjem türelmed...
De szólanom kell. Te válaszd ki bosszud!
Találj bünökre olyan büntetést,
Milyet kívánsz. Bármit vétettem is,
Csak tévedésből...

DON PEDRO Úgy éljek, hogy én is!

De hogy megenyhüljön e jó öreg,
Vállalnék bármily súlyos büntetést.
Mit ő kiszab rám.

LEONATO

Nem szabhatom rád, hogy lányom föléleszd,
Az lehetetlen. Azt kérem csupán:
Hirdessétek ki egész Messinában,
Mily ártatlan halt el Hero! - Te meg
- Ha még megihlet bánatos szerelmed -
A kriptájára sírverset szegezz,
És énekeld azt csontjai felett
Az éjszakában... S jöjj házamba reggel:
Ha nem lehettél vőmmé, légy öcsémme!
Van egy leánya testvéremnek is:
Szakasztott mása elhalt magzatomnak,
S mindkettőnk után ő lesz örökös...
Nyújtsd néki azt, mit Herónak kínáltál -
S kialszik bosszúm.

CLAUDIO Ó, nemes nagyúr!

Nagylelkűséged könnyekre fakaszt.
Ajánlatod hálásan fogadom:
Tiéd az árva Claudio!

LEONATO

Várom tehát holnapra jöttödöt.
Ma este búcsuzom. Még ezt a gazt
És Margarétát szembesíttetem.
Úgy látom én, a lány is cinkosuk:
Bátyád bérelte föl.

BORACCHIO Lelkemre, nem!

Nem tudta, mit tesz, míg velem beszélt.
Ártatlanul és jóhiszeműen
Komédiázott - tanusíthatom.

LASPONYA

Azonföllum, meghiggyed, uram, még az sincs
fölróva, hogy ez a dilikvens, ez a bünöző itten
engemet számárnak titulált. Kérlek alássan,
hogy majd erről is tétessék említés az ítéletben.

Meg aztán az őrség hallotta, hogy ezek egy bizonyos Huncutról povedáltak. Aszondják, az a fülibe egy karikán kulcsot meg lakatot visel, és Isten nevében pénzt vág ki az emberekből - hanem aztat sohanapján adja meg nekijek! Úgyhogy most már a népek igencsak megkeményítették a szívüket, s nem adnak egy fabatkát se az Isten nevére. Kérlek alássan, erről is faggassák ki!

LEONATO

Köszönöm gondod s tisztos fáradozásod.

LASPONYA

Tekegyelmed úgy szól, mint a háládatos és tisztességtudó ifjabb degenerációhoz illik - dicsérették érte az Úr neve!

LEONATO

Ezt tedd el fáradságodért.

LASPONYA

Isten adjon ezerannyit!

LEONATO

Elmehetsz. Leveszem válladról a foglyok gondját - köszönöm.

LASPONYA

Megrögzött cinkost hagyok itt tekegyelmeddel, s kérlek, uram, hogy te magad fenýítsd meg másoknak okulására. Isten áldja kegyelmedet, minden jót kívánok kegyelmednek, Isten tartson meg egészségben, ezennel alázatosan hozzájárulok a távozáshoz - és ha kívánatos ama boldog találkozás, hát csak Isten őrizzen attul is. Gyerünk, szomszéd!

Lasponya és Furkó távozik

LEONATO

Ég áldjon, urak, holnap reggelig!

ANTONIO

Ég áldjon! S holnap jöttek majd, urak!

DON PEDRO

Úgy lesz.

CLAUDIO

Ma éjjel Herót gyászolom.

Don Pedro és Claudio távozik

LEONATO

El a gazokkal! Szóljon Margaréta:
Hogyan sodródott össze egy latorral?

Leonato és Antonio a házba vonul; követi őket a jegyző s az őrség a foglyokkal

2. szín

Leonato kertje.
Jön Margaréta és Benedetto

BENEDETTO

Kérlek, édes Margaréta, járj a kezemre, segíts hozzá, hogy szólhassak Beatricével.

MARGARÉTA

Írsz érte egy magasztaló szonettet szépségemről?

BENEDETTO

Írok én, s úgy fölmagasztallak, Margaréta, hogy élő ember föléd nem kerülhet - rá is szolgálsz, igazán.

MARGARÉTA

Hogy ne kerüljön fölém élő ember? Hát örökké magányosan kucorogjak a sutban?

BENEDETTO

Jó szerszám az eszed: gyors, mint az agár, s harap is.

MARGARÉTA

Bezzeg a te szerszámod tompa, mint a játéktőr: bököd, de nem sért.

BENEDETTO

Lovagias szerszám, Margaréta: lányt nem akar sérteni... Kérlek, hívd már Beatricét - inkább megadom magam, s lábadohoz teszem még a pajzsom is.

MARGARÉTA

Inkább a bököd ajánlanád: pajzsunk nekünk is van.

BENEDETTO

Ha van, csak a bökő elé tartsátok - úgy veszedelmes a női szerszám.

MARGARÉTA

No, küldöm hát Beatricét - gondolom, neki is van lába.

BENEDETTO

Ha van, szedi majd szaporán!

Margaréta bemegy a házba.
Benedetto énekel

Ámor isten,
Fönt a mennyben,
Ismer engem, ismer engem,
Tudja, mily bajban vagyok...
...Bajban ám, ha énekelni kell... De ha szerelemről van szó, mondhatom, Leánder, a legendás úszóbajnok, vagy Troilus, a kerítők

legelső kenyéradója, meg mind az a rengeteg
sok hajdani szoknyabolond - akiknek neve
oly felségesen görög a jámbusoknak sima útjain
- nem, egy se kente-fente össze magát úgy a
szerelem lépével, mint én, én szegény fejem!
Rímeikben, bizony, el nem zenghetem - próbáltam...
"Kedves" - erre csak azt találom, hogy: "nedves"
- pelenkás rím! "Gyötör" - erre meg az vág,
hogy "ökör" - marha rím! "Oskola" - erre csak
az ugrik be: "ostoba" - bugyuta rím! Csupa
szerencsétlen kádencia! Nem, hiába, nem
születtem poéták csillaga alatt. Én nem tudok
ünnepélyes szólamokban udvarolni...

Jön Beatrice

Édes Beatrice, hát jössz, ha hívlak?

BEATRICE

Jövök, signor, s megyek, mihelyt kívánod.

BENEDETTO

Ó, akkor maradj!

BEATRICE

"Akkor" maradjak? Most hát búcsúzom. De
mielőtt megindulok, hadd indulok meg azon
is, amit Claudióval végeztél - azért jöttem,
hogy ezt halljam!

BENEDETTO

Kemény szavakat hallott tőlem - hadd csókollak
hát meg!

BEATRICE

A szó csak elszáll, mint a szél - bolond lukból
bolond szél fú - bolond lukat nem csókolok,
tehát megyek - csók nélkül.

BENEDETTO

Kiforgatod szavaimat azzal a forgószéleszeddel!
De hadd mondok meg világosan: Claudio azóta
megkapta kihívásomat, s hamarosan én is
megkapom válaszat! - vagy ha nem: szemébe vágom,
hogy gyáva! De most mondd meg, kérlek: melyik
rossz tulajdonságom gyújtott szerelemre?

BEATRICE

Valamennyi. Mert azok együtt a rossznak
olyan jól szervezett birodalmát alkotják, hogy
abban egy talpalatnyi hely sem jut jó tulajdonságnak.
Hát te melyik jó tulajdonságom miatt szenveded
el a szerelmet?

BENEDETTO

Elszenvedem! Ez a szó telitalálat! Bizony,
elszenvedem a szerelmet: akaratom ellenére
szerettem beléd.

BEATRICE

Szíved ellen, gondolom. Ha ellenségnek tekinted szíved: hadd gyűlölöm meg én is! - mert nem venném a lelkemre, hogy szeressem azt, amit barátom gyűlöl.

BENEDETTO

Te is, én is, túlon túl okosak vagyunk ahhoz, hogy békésen valljunk szerelmet.

BEATRICE

Ebből a vallomásból nem sok okosság derül ki! Húsz bölcs ember közt egy sem akad, aki önmagát dicsérné.

BENEDETTO

Régi, régi mondás ez, Beatrice, jámbor eleink korában járta jó szomszédok között. Aki manapság nem csináltatja meg a síremlékét még életében, annak emlékezete csak addig él, míg a harang szól, s az özvegy sír.

BEATRICE

S az meddig tart, mit gondolsz?

BENEDETTO

Micsoda kérdés! Egy óráig a jajveszékelés, s még egy negyedóraig a könnyezés - ha náthás a nő. Épp ezért tanácsos, hogy a bölcs - ha csak a lelkiismeret férge nem furdalja - maga kürtölje világgá a tulajdon érdemeit! Amint én is teszem. Ennyit az öndicséretéről. Magam tanúsítom, hogy rászolgálok! De mondd már hogy van kuzinod?

BEATRICE

Nagyon rosszul.

BENEDETTO

S te hogy vagy?

BEATRICE

Én is nagyon rosszul.

BENEDETTO

Bízz Istenben, szeress és gyógyulj meg! Megyek már, mert futva jön valaki.

Ursula sietve jön

URSULA

Kisasszonyom, siess bátyáduradhoz: nagy kavarodás van otthon. Kiderült, hogy Hero kisasszonyt hamisan vádolták, a herceget meg Claudiót lépre csalták... Don Juan főzte ki az egészét, de ő maga megszökött... Kérlek, jöjj azonnal!

BEATRICE

Nem jössz velem, signor, hírt hallani?

BENEDETTO

Szívedben éljek, öledben haljak, szemedbe

vesszek! Persze hogy megyek veled a
bácsikádhoz!

Mind bemennek a házba

3. szín

A kriptá előtt.

Don Pedro, Claudio és kísérőik gyertyával jönnek
- velük Baltazár s a zenészek

CLAUDIO

Ez Leonato kriptaboltja itt?

EGY ÚR

Ez, jó uram.

CLAUDIO (egy pergamenről olvassa)

Sírba vitte rágalom
Herót, aki itt pihen.
Úrrá lett a vádakon,
Holt porában, fényesen.
Életében lepte sár,
Most köríti fénysugár.
Zengje hírét versezet,
Majd ha én már nem leszek!

(A kriptára tűzi a pergament, majd int Baltazárnak)
Most zene szóljon, énekeld a gyászdalt!

BALTAZÁR (énekél)

Éj, fedezd el bűnömet!
Jaj, megöltük szűzedet!
Ünnepélyes gyászmenet
Zengjen könnyes éneket!
Éjféli, bús anyánk,
Jöjj, borúlj le ránk,
Gyászosan, gyászosan...
Ásíts, kriptabolt,
Sírba tér a holt,
Gyászosan, gyászosan...

CLAUDIO

Elnyugodhat hült porod,
Évről évre gyászolok.

DON PEDRO

Urak, jó reggelt! Fáklyát oltsatok!
Már farkas nem jár, virradat dereng,
S oszlatja szét a napszekér előtt
Álmos Keletnek ritkuló homályát.
Köszönjük, elmehettek: Isten áldjon!

CLAUDIO

Urak, bucsúzzunk: ki-ki elvonul.

DON PEDRO

BENEDETTO

S én rá szerelmes szemmel visszanézek.

LEONATO

S a herceg, Claudio meg jómagam
Szemed szemmel tartottuk. Mit kívánsz hát?

BENEDETTO

Talányos volt, amit mondtál, signor.
Hogy mit kívánok?... Hogy te is kívált
Kivánd, amit kívánok... hogy ma itt
A házasok tisztos sorába lépjek -
(Ferenchez fordul)
Ehhez kérem segítséged, barát!

LEONATO

Szívből kívánom.

FERENC

S én segítelek.

De jön már hercegünk és Claudio!

Jön Don Pedro és Claudio kísérő urakkal

DON PEDRO

Szép jó reggelt e szép gyülekezetnek!

LEONATO

Szép jó reggelt fenségednek s a grófnak!
(Claudióhoz)
Vártunk reád. Rászántad hát magad,
Hogy testvérem lányával frigyre lépsz ma?

CLAUDIO

Állnám szavam, ha szerencsen leány is.

LEONATO

Hívd őt, Antonio, már itt a pap.

Antonio távozik

DON PEDRO

Jó reggelt, Benedetto! Ej, mi lelt,
Hogy február borong a képeden,
Merő zimankó, felleg és vihar?

CLAUDIO

A szilaj bika juthatott eszébe...
Ne félj, aranygomb lesz a szarvodon,
S egész Európa ünnepelni fog,
Mint Juppitert Európa ósanyánk,
Midőn a szent barom hátára szállt!

BENEDETTO

Csodásan böggött Juppiter-bika,
S ilyen bikának kellett hágnia
Atyád párját is, mert a borja, lám,
Szádon keresztül épp úgy bög reám.

Antonio visszatér az álarcos hölgyekkel

CLAUDIO

Még számolunk! - De rám is számadás vár.
Melyik hölgy az én jövődöbelim?

ANTONIO

Ő az - s ezennel átadom neked.

CLAUDIO

Enyém tehát. - Kedves, mutasd meg arcod!

LEONATO

Azt nem lehet, míg kézen fogva őt,
Nem esküszöl meg pap előtt vele.

CLAUDIO

Nyújtsd hát kezed e szent barát előtt:
Hites társad vagyok, ha elfogadsz.

HERO

Én voltam első asszonyod, míg éltem
S te voltál első férjem - míg szerettél.
(Leveszi álarcát)

CLAUDIO

Egy másik Hero!

HERO

Az vagyok valóban.

Egy Herót szennybe öltek. Élek én.
S amily való, hogy élek: lány vagyok.

DON PEDRO

A régi Hero! Hero, aki meghalt!

LEONATO

Csak addig volt ő holt, míg élt a vád.

FERENC

Véget vetek megdöbbenéseknek:
Mihelyt a szertartásnak vége lesz,
Elmondom bőven, Hero holta mint volt.
De addig - szokjátok meg a csodát!
S vonuljunk most a kápolnába tüstént!

BENEDETTO

Lassan, barát! Melyik Beatrice?

BEATRICE (leveszi álarcát)

Engem neveznek úgy. Nos, mit kívánsz?

BENEDETTO

Te nem szeretsz?

BEATRICE

Nem jobban, mint tanácsos.

BENEDETTO

Akkor bátyád s a herceg s Claudio
Tévedtek, mert esküdtek, hogy - imádsz.

BEATRICE

Te sem szeretsz?

BENEDETTO

Nem jobban, mint tanácsos.

BEATRICE

Akkor hugom meg Margaréta s Ursula
Szintúgy tévedtek, mikor esküdöztek.

BENEDETTO

Esküdtek, hogy te értem elepedsz.

BEATRICE

Esküdtek, hogy te értem meggebedsz.

BENEDETTO

Szó sincsen arról. Tehát nem szeretsz?

BEATRICE

Nem, csak viszonzom barátságodat.

LEONATO

De húgom, jól tudom, hogy szereted!

CLAUDIO

És őt is Benedetto - esküszöm!

Itt egy lapon barátunk kézírása:

Saját gyártmányú döcögős szonett -

Beatricéhez esd!

HERO

S itt egy levél

Kuzin zsebéből - saját kézírása , -

Ez Benedettohoz fohászkodik!

BENEDETTO

Csoda! Önkezünk tör önszívünk ellen! Gyere hát, elveszlek - de esküszöm a fényes napra: könnyörületből teszem!

BEATRICE

Nem kosarazhatlak ki. De a napvilágra mondom: csak a heves unszolásnak engedek! Életmentés ez: megsúgták nekem, hogy már dögrováson vagy.

BENEDETTO

Elég! Majd betapasztom én a szád!

(Megcsókolja)

DON PEDRO

Hogy ízlik a házasság, Benedetto?

BENEDETTO

Mondok valamit, hercegem. Egy egész kollégiumra való fúrt agyú diák se tudna engem úgy ugratni, hogy a sodromból kijöjjenek. Azt hiszed, törődöm én holmi szatírákkal meg epigrammákkal? Hisz ha ilyen elmeszüleményekkel tönkre lehet tenni valakit, akkor meg se merne fordulni az ember egy csinos rokolya után! Egyszóval: ha énnekem házasodni tetszik, akkor nem érdekel, hogy a világnak mit tetszik szólni hozzá! Sose piszkáljatok azzal, hogy eddig milyen csökönyös voltam, mert az ember változandó - punctum! Hogy rólad is szóljak, Claudio: össze akartalak kaszabolni, de most már, úgy látom, sógorságba keveredtünk, hát csak maradj egy darabban, s jól szeresd meg a sógorasszonykámat!

CLAUDIO

Már reméltem, hogy faképnél hagyod Beatricét, mert akkor én egy füttykössel úgy átsegítettelek volna a másvilágra, hogy kapkodhattál volna a magad füttyköséhez... De hisz kapkodhatsz

ahhoz így is, mert a sógorasszonykám sincs fából!
BENEDETTO

Hagyd el! Cimborák vagyunk! Táncoljunk
egyet esküvő előtt, hogy könnyítsünk a
szívünkön - meg a párunk cipellőjén!

LEONATO

Táncolni ráérünk utána is.

BENEDETTO

Csakazértis előtte! - Húzd rá! - Ej, hercegem,
de savanyú vagy! Asszonyt, asszonyt szerezz!
Akkor kerül majd jó kézbe a fenséges pálcád!

Követ jön

KÖVET

Fenség, elfogták útján Don Juant,
S fegyver közt hozták vissza Messinába.

BENEDETTO

Ne gondold ezzel holnapig! Ne félj,
Javaslok majd jó büntetést! - Zenét, hej!

Zene, tánc

- oOo -